

ไอดอลทางการเมืองของคนรุ่นใหม่¹

มาลินี คุ่มสุภา*

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประเทศไทย

Political Idol of the New Generation

*Malinee Khumsupa**

Faculty of Political Science and Public Administration, Chiang Mai University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 31 January 2023

Revised 6 September 2023

Accepted 15 September 2023

คำสำคัญ

การเมืองแห่งอารมณ์

โครงสร้างความรู้สึกล

ไอดอล

วัฒนธรรมสมัยนิยม

คนรุ่นใหม่

* Corresponding author

E-mail address:

malinee.k@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ต้องการศึกษาคนรุ่นใหม่ที่ตั้งตัวทางการเมืองภายใต้โครงสร้างความรู้สึกลใหม่เพื่อเข้าใจว่าพวกเขามีความต้องการต้นแบบทางการเมือง หรือ “ไอดอลทางการเมือง” ที่มีคุณลักษณะอย่างไร ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative methodology) จากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่จังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 61 คน ผลการวิจัยพบว่า ต้นแบบทางการเมืองหรือไอดอลทางการเมืองที่คนรุ่นใหม่ต้องการ ประกอบด้วยคุณสมบัติเหล่านี้คือ 1) เป็นผู้นำและสามารถสร้างความหวังและปลั่งบวกลในทางการเมือง 2) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) และ 3) เข้าใจปัญหาและมีข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้จะต้องมีความรู้ความสามารถ รับฟังเสียงประชาชน รับฟังความเห็นที่แตกต่างและสามารถส่งอิทธิพลทางความคิดในวงกว้าง

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “ไอดอลทางการเมืองของคนรุ่นใหม่” ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Keywords:

affective politics,
structure of feeling,
idol,
popular culture,
new generation

Abstract

This research article aims to understand politically active young people under a new structure of feeling, examining what do they want a political role model or “political idol” to be and do? This research uses a qualitative methodology with a random sampling group of key informants composed of in-depth interviews and focus group discussions with 61 informants in a province in the upper northern region. The findings revealed that the current generation's emotional attitude is hopeful and requires forward-thinking leaders to solve the country's problems as well as understanding people's problems. It is different from the previous generation. While the older generation is worried about the state power that represses the opinions of the new generation, political role models or political idols that the new generation needs should demonstrate these features: 1) be a leader able to create hope and positive energy in politics; 2) be a change agent; and 3) understand problems and come up with concrete proposals. In addition, it is necessary to have knowledge and ability including listening to people who have different opinions and being able to influence ideas in a wide area.

1. บทนำ

จากรายงานการวิจัยและจัดแบ่งกลุ่มประชากรของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดแบ่งกลุ่มประชากรไทยตามรุ่นหรือกลุ่มอายุ (Generation) ไว้ดังนี้ Generation x (อายุระหว่าง 42-59 ปี), y (อายุระหว่าง 27-41 ปี), และ z (อายุระหว่าง 18-26 ปี) พร้อมทั้งมีข้อสรุปว่าสังคมไทยได้เข้าสู่สังคมสูงอายุที่มีประชากรอายุ 60 ปีมากกว่าร้อยละ 10 ตั้งแต่ปี 2548 และจะกลายเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (completed-aged society) ในปี 2566 โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ (จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และคณะ, 2565, น. 1) คนที่อยู่ในช่วงอายุ 18-26 ปี หรืออยู่ในกลุ่ม Z เป็นกลุ่มประชากรที่นิยมเรียกขานในปัจจุบันว่าเป็น “คนรุ่นใหม่” ที่งานวิจัยจะให้ความสำคัญและสนใจศึกษาคนในกลุ่มนี้เพราะเป็นผู้ที่ต้นตอทางการเมืองและแสดงออกรวมทั้งสร้างปฏิบัติการทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญในปี 2563 จากการศึกษาของตันแคน แมคคาร์โก กล่าวว่าคนที่อยู่ในช่วงอายุ 18-26 ปีนี้ ถือว่าเป็นคนรุ่นใหม่ พวกเขาเป็นผู้ที่มีชีวิตและเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความขัดแย้งที่ยาวนานกว่าทศวรรษของการเมืองไทยควบคู่ไปกับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการเมือง (McCargo, 2021) การเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งที่ยืดเยื้อตั้งแต่เกิดรัฐประหาร 2 ครั้งในปี 2549 และ 2557 ตลอดจนความรุนแรงจากการปราบปรามผู้เรียกร้องประชาธิปไตยในปี 2553 และการติดตามไล่ล่าผู้มีความเห็นต่างทางการเมืองในยุคที่มีการสร้างความเกลียดชังกันเกิดโศกนาฏกรรมที่มีผู้เสียชีวิต และผู้ถูกจับกุมคุมขังจำนวนมาก (ศิวัช ศรีโกคางกุล, 2562, น. 224-228) การเมืองที่ต้องเผชิญล้วนปลุกเร้าความรู้สึกไม่พอใจ และก่อให้เกิดความหวาดกลัวที่สร้างขึ้นโดยรัฐจากการบังคับใช้กฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่สร้างความกลัวและความหวาดหวั่นไปพร้อม ๆ กัน (นพพล อาชามาศ, 2559) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การครองอำนาจนำความรู้สึกเกลียดชัง (ปิยะบุตร แสงกนกกุล, 2562) การเลือกตั้งในปี 2562 เป็นการเลือกตั้งที่ห่างจากการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อปี 2554 ถึง 8 ปี (ไม่นับว่าการเลือกตั้งก่อนหน้านั้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2557 ที่ศาลรัฐธรรมนูญตีความให้เป็นโมฆะเพราะมีการขัดขวางการเลือกตั้ง) การว่างเว้นจากการเลือกตั้งเป็นเวลานานทำให้การเลือกตั้งในปี 2562 มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งครั้งแรกที่มีอายุครบ 18 ปี มีจำนวนมากถึง 7,339,772 คน (“เลือกตั้ง 2562: เช็กชื่อ,” 2562)

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ มีพรรคการเมืองที่เปิดตัวครั้งแรกในการเลือกตั้งคือ พรรคอนาคตใหม่ที่ก่อตั้งด้วยเครือข่ายคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะ Generation Y และ Z และมีหัวหน้าพรรคอายุเพียง 40 ปี คือนายธนธร จิงรุ่งเรืองกิจ (McCargo, 2021, p. 3) ความนิยมในกระแสนุ่รุ่นใหม่มีมาก จนเกิดปรากฏการณ์แฮชแท็ก “#ฟาร์กฟอ” ติด Trending ในทวิตเตอร์ สนับสนุนธนธรในช่วงหาเสียงเกิดขึ้น (“ส่องแฮชแท็ก “ฟาร์กฟอ” มาจากไหน,” 2562) ในขณะเดียวกันชมรมสภาจำลองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้สำรวจความคิดเห็นของนิสิตระดับปริญญาตรี จากทั้ง 19 คณะ และ 1 สำนักวิชา เพื่อสะท้อนเสียงของนิสิตที่มีสิทธิเลือกตั้ง

ครั้งแรก (first time voter) ผลปรากฏว่าพรรคอนาคตใหม่เป็นขวัญใจของนิสิตจุฬาฯ โดยได้คะแนนเป็นอันดับที่หนึ่ง (70.8 %) รวมทั้งนายกรัฐมนตรีนายในดวงใจของชาวจุฬาฯ ก็คือธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่ได้คะแนนเป็นอันดับหนึ่งเช่นเดียวกัน (53.8 %) (“โพลนิสิตจุฬาฯ 1,266 ตัวอย่าง “อนาคตใหม่” ครองใจ,” 2562)

เริ่มปรากฏความคิดเห็นไอตอลต่อการแสวงหาทางออกต่อปัญหาทางการเมืองด้วยการเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่สะท้อนความเห็นทางการเมืองปรากฏ อาทิ เสียตายช่วงเวลาที่จะได้มีอนาคตที่ดี ประเทศควรจะดีกว่านี้ ทุกคนควรมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่านี้ ประชาชนต้องการการดูแลจากรัฐ (buubae, 2564) อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และ ชุติเดช เมธิ์ชุตติกุล (2564) ได้เก็บข้อมูลแบบสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุระหว่าง 18-23 ปี จำนวน 1,061 คน พบว่าคนรุ่นใหม่ถึงถึงพรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคแรกและเห็นว่าพรรคอนาคตใหม่เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ที่สามารถแก้ไขวิกฤตเฉพาะหน้าได้บนวิถีทางประชาธิปไตย (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และ ชุติเดช เมธิ์ชุตติกุล, 2564) แต่ภายหลังจากการเลือกตั้งในปี 2562 ไม่ถึงหนึ่งปีพรรคอนาคตใหม่ที่มี สส. ได้รับเลือกเข้าสู่สภาด้วยคะแนนเสียง 6,265,950 คะแนน และมีจำนวน สส. 80 ที่นั่ง ได้ถูกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้ยุบพรรคพร้อมกับกรรมการบริหารพรรคทั้งหมดถูกตัดสิทธิ์ทางการเมืองโดยที่ไม่สามารถผลัดดันโยบาย ที่หาเสียงไว้ให้เป็นรูปธรรม (อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และ ชุติเดช เมธิ์ชุตติกุล, 2564) ทำให้คนรุ่นใหม่ที่เลือกพรรคอนาคตใหม่เกิดความรู้สึกผิดหวังอย่างมากประกอบกับมีการกักขังผู้ที่ยื่นข้อเสนอสื่อเพื่อประชาธิปไตยที่เป็นคนรุ่นใหม่หลายคนตลอดจนเกิดการระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันท่วงทีจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ชุมนุมบนท้องถนนในเวลาต่อมาในปี 2563 (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 190-1) คนรุ่นใหม่เหล่านี้ถือได้ว่าเป็น Generation ที่เต็มไปด้วยความกลัว ความกังวล และความโกรธ ท่ามกลางความท้าทายใหม่ ๆ และอนาคตที่ไม่แน่นอน โดยเฉพาะโครงสร้างเศรษฐกิจสังคมที่ไม่เอื้อต่อการเผชิญปัญหาได้อย่างมั่นใจ (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 24)

ความวิตกกังวล ระคนความหวังเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก (affect) ที่ทำให้การเลือกตั้งเป็นความหวังที่จะนำสู่การเปลี่ยนแปลง แต่ปรากฏการณ์ที่คาดหวังกลับไม่เกิดขึ้นทำให้สภาวะอารมณ์และความรู้สึกที่มีความหวังกลับต้องผิดหวังในที่สุด ส่งผลกระทบทางการเมืองตามมาในลักษณะที่เรียกว่าการเมืองของอารมณ์ (affective politics) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2563, น. 402-407) ซึ่งโดยปกติ ในภาวะที่ชีวิตประจำวันเต็มไปด้วยประเด็นปัญหาการเมืองที่รุมเร้าประชาชนจะถูกปลุกเร้าด้วยอารมณ์และความรู้สึกที่ถูกกระตุ้นด้วยสื่อสังคมออนไลน์อยู่ตลอดเวลา สื่อโซเชียลที่เต็มไปด้วยการแชร์ความรู้สึกและการสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) ซึ่งกันและกันผ่านเครือข่ายที่กว้างขวางแม้กับคนที่ไม่รู้จักกันเป็นปรากฏการณ์ที่พบเห็นทั่วไป จากปรากฏการณ์นี้กลายเป็นวัฒนธรรมในลักษณะจากเพื่อนถึงเพื่อน (peer-to-peer) ที่เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ทางการเมืองในชีวิตปกติทำให้

การเชื่อมโยงตัวตนกับสังคมและการเมืองเกี่ยวข้องกับอารมณ์ได้ตลอดเวลา (Cho et al., 2020, pp. 4-8)

กรณีคนรุ่นใหม่ความรู้สึกสำนึกร่วม เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเข้าผูกพันและมีส่วนร่วมทางการเมือง (Hampattananusorn & Puttitanum, 2021, p. 68) ในปี 2563 ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญทางการเมืองที่เกิดการชุมนุมของคนรุ่นใหม่จำนวนมาก โดยการชุมนุมมีลักษณะต่างไปจากเดิมทั้งรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการหรือที่เรียกขานกันทั่วไปว่า “แฟลชม็อบ” (flash mob) ผสมผสานกับการใช้สื่อโซเชียลในการแสดงจุดยืนทางการเมืองในแพลตฟอร์มออนไลน์หรือใช้วัฒนธรรมป๊อป (pop culture) มาเคลื่อนไหวใช้เป็นสื่อสัญลักษณ์ทางการเมือง (เทวฤทธิ์ มณีฉาย, 2564) สัญลักษณ์ต่าง ๆ กลายเป็นตัวแทนของประติมากรรมทางอารมณ์และอุดมการณ์ในการทำหายอำนาจรัฐ โดยเฉพาะเครือข่ายทางวัฒนธรรมความบันเทิง เช่น กลุ่มแฟนคลับศิลปินดนตรีเกาหลี ที่เรียกว่า K-pop ก็ได้กลายเป็นกำลังหลักในการเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในรูปแบบของการทวีต (tweet) หรือการบริจาคเงินสนับสนุนและเข้าร่วมการชุมนุม กลุ่มแฟนคลับเหล่านี้ได้สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมกันเกิดขึ้น เกิดการรวมตัวทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยเฉพาะกลุ่มแฟนคลับที่ติดตามศิลปินเดียวกันมีเครือข่ายทั่วโลก กลุ่มคนเหล่านี้เป็นวัยรุ่นหนุ่มสาว พวกเขาพร้อมตัวกันสร้างอัตลักษณ์ร่วมกันผ่านวัฒนธรรมการเป็นแฟนคลับและเข้าร่วมต่อสู้อัตลักษณ์ประเด็นทางสังคมและการเมืองอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น ศิลปินวงดนตรีเกาหลี บีทีเอส (BTS) ได้ใช้เนื้อหาเพลงร่วมรณรงค์ประเด็นทางสังคมและต่อสู้ในเรื่องเชื้อชาติ ความเท่าเทียมทางเพศ การต่อต้านการสื่อสารที่สร้างความเกลียดชัง (hate speech) และการกลั่นแกล้งทางคำพูดหรือบูลลี่ (bully) ต่อผู้อื่นหรือต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า (CANDY CLOVER, 2020) จนเกิดกระแสที่มองว่าพวกเขาเป็นไอดอล (idol) หรือต้นแบบของคนรุ่นใหม่ที่ดีหรือสนองความต้องการคนรุ่นใหม่ได้ดี กลุ่มศิลปินวงนี้ได้ทำกิจกรรมร่วมกับองค์การสหประชาชาติตั้งแต่ 2561 จนถึงปัจจุบันเกือบทุกปี ล่าสุดได้เกิดกระแสการแสดงออกถึงขั้นสนับสนุน คิม นัม จุน (Kim Namjoon) หัวหน้าวงให้เป็นผู้นำสูงสุดขึ้นบริหารประเทศ (Rachmawati, 2022)

สำหรับประเทศไทยในปี 2563 ได้เกิดการชุมนุมขึ้นตลอดปีที่มีจำนวนมากถึง 779 ครั้ง เฉลี่ยแล้วมีการชุมนุม 2.12 ครั้งต่อวัน การชุมนุมกระจายตัวไปใน 77 จังหวัดทั่วประเทศ กรุงเทพมหานครมีการชุมนุมมากที่สุดมีจำนวนมากถึง 261 ครั้ง รองลงมาคือ เชียงใหม่ 31 ครั้ง ขอนแก่น 30 ครั้ง สงขลา 25 ครั้ง และอุบลราชธานี 21 ครั้ง ปีนี้จึงเป็นปีที่มีการชุมนุมมากที่สุดในรอบหลายปีนับตั้งแต่มีการรัฐประหารในปี 2557 เป็นต้นมา (iLaw, 2564) แพลตฟอร์มทวีตเตอร์กลายเป็นพื้นที่สาธารณะสื่อสารทางการเมืองและเป็นที่ยอมรับอันดับสองในประเทศไทย (23.5%) และเป็นพื้นที่ของการทวีตและทวีตทางการเมืองด้วยเครือข่ายที่สำคัญและมีพลังในการเคลื่อนไหวออนไลน์คือเครือข่ายของแฟนคลับเกาหลี (K-pop fandom) ที่มักจะใช้แพลตฟอร์มทวีตเตอร์ในการติดต่อสื่อสารด้วยวิธีการติดแฮชแท็ก

(hashtag) เพื่อปลุกกระแสการตื่นตัวทางการเมือง (Thomas et al., 2020, pp. 17-18) ทำให้การชุมนุมมีลักษณะหลากหลายรูปแบบแตกต่างจากการชุมนุมของกลุ่มเสื้อเหลืองเสื้อแดงก่อนหน้านี้ ไร้แกนนำและองค์กรจัดตั้ง ไร้ศูนย์กลางการนำ (decentralized individuals) ใช้ภาพและข้อความสั้น ๆ ในการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว ภายใต้การทำงานของอัลกอริทึม (algorithms) (Gajanakhundee, 2020, pp. 17-18)

การชุมนุมในลักษณะที่เรียกว่า แฟลชม็อบ (flash mob) มีการเชื่อมโยงผ่านการทวิตในเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันด้วยความสนใจที่ตรงกันและใช้แพลตฟอร์มทวิตเตอร์ติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะกลุ่มแฟนคลับเกาหลีทั่วโลกมีการทวิตจำนวนมากถึง 6.1 พันล้านทวิต โดยกลุ่มแฟนคลับเกาหลีในประเทศไทยในปี 2562-2563 ได้ทวิตผ่านเครือข่ายเป็นอันดับหนึ่งด้วยการติดแฮชแท็กปลุกกระแสการตื่นตัวทางการเมืองหรือรับบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนการชุมนุมภายในเครือข่ายจะประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษาที่มีการนำวัฒนธรรมกระแสนิยม (popular culture) หรือวัฒนธรรมป๊อป (pop culture) มาสื่อสารในการชุมนุม ซึ่งการชุมนุมสามารถสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและเชื่อมโยงกับเครือข่ายในระดับสากลได้ด้วย อาทิ การใช้สัญลักษณ์ชู 3 นิ้วที่ลอกเลียนจากภาพยนตร์ The Hunger Games เป็นการสื่อสารที่ต้องการต่อต้านอำนาจรัฐ ตลอดจนการนำการ์ตูนแฮมทาโร่และสัญลักษณ์จากภาพยนตร์แฮร์รี่ พอตเตอร์มาใช้เสียดสีทางการเมือง ที่น่าสนใจคือ ผู้ชุมนุมแฟนคลับวงดนตรีเกาหลีในประเทศไทยที่มีผู้ติดตามอยู่ในทวิตเตอร์จำนวนมากถึง 400,000 คน ได้ระดมเงินบริจาคช่วยเหลือการชุมนุมและได้รับเงินบริจาคจำนวนมากถึง 4 ล้านบาท ร่วมกับเครือข่าย #MilkTeaAlliance ที่เป็นความร่วมมือระหว่างไต้หวัน-ไทย และฮ่องกงก็เข้าร่วมสนับสนุนการชุมนุมในครั้งนี้ด้วย (Phoborisut, 2020, pp. 6-7) เกิดปรากฏการณ์แฮชแท็กไวรัลขึ้น เช่น #WhatsHappeningInThailand #ถ้าการเมืองดีจุดเริ่มต้นที่สำคัญเริ่มจากแฟนคลับเกาหลีภายใต้ชื่ออาร์มีวงบีทีเอสที่มีผู้ติดตาม 300,000 คน เริ่มทวิตประเด็นทางการเมืองก่อนทำให้เกิดแฮชแท็กทางการเมืองที่ติดเทรนด์มากขึ้นตามมา เช่น #ยกเลิก112 #Save วันเฉลิม #24มิถุนา #ประชาชนปลดแอก #แท็กเพื่อนไปม็อบ #ถ้าการเมืองดี (เทวฤทธิ์ มณีฉาย, 2564; Sombatpoonsiri, 2021, p. 7)

จากปรากฏการณ์ข้างต้นกระตุ้นแวดวงวิชาการให้หันมาสนใจศึกษาคณะรุ่นใหม่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการตื่นตัวทางการเมืองในการชุมนุมของกลุ่มคนรุ่นใหม่ เช่น อรรถสิทธิ์พานแก้ว และ ชูติเดช เมธีชุติกุล (2564) กนกรัตน์ เลิศชูสกุล (2564) บุศรินทร์ แปงณะ และคณะ (2565) หรือเป็นงานของคณะรุ่นใหม่ที่พยายามสะท้อนความคิดเห็นและนำเสนอมุมมองต่อระบอบการเมืองที่ปรารถนา เช่น งานของปริญญ์ วัชรสินธุ์ (2565) ปิยะบุตร แสงกนกกุล (2562) พิธา ลิ้มเจริญรัตน์ (2564) หรือรังสิมันต์ โรม (2564) หรือณัฐพล ใจจริง (2565) ที่ย้ายไปศึกษาความคิดและความใฝ่ฝันของคนรุ่นใหม่ในอดีตช่วง 2475 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเกิดกระแสการตื่นตัวศึกษาคณะรุ่นใหม่มากขึ้นในปัจจุบัน แต่ยังไม่ปรากฏงานที่สนใจศึกษาโครงสร้าง

ความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ที่สัมพันธ์ต่อการก่อตัวของต้นแบบทางการเมืองหรือไอดอลทางการเมืองแบบใหม่ที่สอดคล้องกับโครงสร้างความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงไปของคนรุ่นใหม่เหล่านี้ บทความวิจัยชิ้นนี้แตกต่างจากงานที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้ตรงที่สนใจศึกษาคณะรุ่นใหม่ ภายใต้การสื่อสารทางการเมืองในยุคสื่อดิจิทัลและการบริโภควัฒนธรรมสมัยนิยม กระแสวัฒนธรรมแฟนคลับบันเทิง รวมทั้งภายใต้ปรากฏการณ์การต่อสู้ของคนรุ่นใหม่ที่ถูกเก็บกดและปิดกั้นทางการเมือง โดยต้องการศึกษาโครงสร้างความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันว่ามีลักษณะอย่างไรและค้นหาความคาดหวังที่คนรุ่นใหม่มีต่อต้นแบบทางการเมือง หรือ “ไอดอลทางการเมือง” ที่เหมาะสมและสามารถเป็นตัวแทนความคาดหวังทางการเมืองได้ดี งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้คำว่า “ไอดอลทางการเมือง” ที่หมายถึง ต้นแบบทางการเมืองที่คนรุ่นใหม่ต้องการและต้องการตอบคำถามต่อไปนี้

2. คำถามการวิจัย

ต้นแบบทางการเมือง หรือ ไอดอลทางการเมืองของคนรุ่นใหม่มีลักษณะอย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาโครงสร้างความรู้สึก (structure of feeling) ของคนรุ่นใหม่ในทางการเมืองปัจจุบันว่ามีลักษณะอย่างไร

3.2 เพื่อแสวงหาต้นแบบทางการเมือง (political Idol) ของคนรุ่นใหม่ว่ามีลักษณะอย่างไร

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาลักษณะเฉพาะของรุ่นคนหรือ Generation มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์หรือการกระทำกิจกรรมของคนแต่ละรุ่น Henn et al. (2002) ได้ศึกษากลุ่มวัยรุ่นในอังกฤษด้วยการวิจัยเชิงสำรวจและสนทนากลุ่มย่อยกับวัยรุ่นที่มีประสบการณ์เลือกตั้งเป็นครั้งแรกเพื่อจะได้แย้งกับความคิดอนุรักษนิยมที่ว่ากลุ่มคนรุ่นใหม่มีความแปลกแยกจาก “การเมือง” ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้มีความสนใจในประเด็นทางการเมืองและสนับสนุนกระบวนการประชาธิปไตยสูงแต่กลับถูกอธิบายว่าพวกเขาแตกต่างจากคนรุ่นอื่น (generation apart) จึงมีการวิจัยเชิงปริมาณการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองทัศนคติทางการเมืองหรือพฤติกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเทียบเคียงกับคนในรุ่นอื่นพบว่า แม้คนรุ่นนี้จะมีส่วนร่วมในงานที่น้อยกว่า แต่การศึกษาเชิงคุณภาพกลับชี้ให้เห็นว่าพวกเขาให้ความสำคัญคำว่า “การเมือง” ที่ข้ามพ้น (beyond) จากการเมืองในแบบเดิม สนใจและมักจะเน้นการเมืองที่

มีความเฉพาะและแคบลงซึ่งสิ่งที่พวกเขาสนใจไม่ถูกจัดว่าเป็นการเมือง (discount) จากความคิดทางการเมืองในแบบเดิม ๆ การนิยามความหมาย “การเมือง” ของพวกเขาเป็นการเมืองในแบบของตนเอง (politics in their own terms) ที่ขึ้นกับความสนใจในความคิดของพวกเขาเป็นหลัก

ในทำนองเดียวกันงานศึกษาของ Sloam and Henn (2018) ศึกษาคนรุ่น Millennial (อายุ 24-40 ปี) ข้อค้นพบที่น่าสนใจมี 2 ประการคือ กลุ่มคนในรุ่นนี้ล้วนแต่มีความสนใจการเมืองที่เฉพาะประเด็น (issue-based) และมีความสนใจที่หลากหลาย มีอุดมคติการเมืองที่ต้องการนักการเมืองที่ยึดมั่นในคุณค่าในแบบที่พวกเขาเชื่อมั่นอย่างแท้จริง (authentic set of values) งานชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงพลังของคนรุ่นใหม่ว่าพวกเขาสามารถสร้างแรงกระเพื่อมทางการเมืองที่ถล่มทลายได้ หรือเรียกได้ว่าเป็น Youthquake โดยเฉพาะพลังของกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้ส่งอิทธิพลและสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมอังกฤษ เมื่อปี 2560 พวกเขาเริ่มมีบทบาททางการเมืองโดยเริ่มต้นจากการเป็นผู้เรียนรู้ทางการเมือง (political learner) ภายหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจและความไม่พอใจทางการเมืองที่ก่อตัวภายใต้การเติบโตของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียประกอบกับการสื่อสารที่มีต้นทุนที่น้อยลงส่งผลให้เกิดคลื่นการต่อต้านของคนรุ่นใหม่ก่อตัวขึ้น (wave of youth protest) และกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกลุ่มพวกเขามากขึ้นในเวลาต่อมาโดยเฉพาะภายใต้ปรากฏการณ์ที่เกิดการรับรู้ที่ทันท่วงที (real-time) ได้นำมาสู่การเมืองแบบทางเลือกมากขึ้น เกิดการเชื่อมโยงและการแบ่งปันข้อมูลส่วนตัวกันภายในเครือข่าย (personalized content sharing) โดยมีเทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยให้กลุ่มวัยรุ่นเหล่านี้เคลื่อนไหวทางสังคมและเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบทางเลือกหรือการเลือกตั้งในเวลาต่อมา

การปฏิวัติเทคโนโลยีในยุค 2.0 และโซเชียลมีเดียมีความสำคัญต่อพวกเขาอย่างมาก ด้วยภาวะสังคมดิจิทัลคือการที่สัญญาณดิจิทัลสามารถดัดแปลงแทนสัญญาณเสียงภาพหรือรูปทรงสามมิติให้กลายเป็นตัวเลขได้เอื้ออำนวยให้การเผยแพร่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตในเครือข่ายคมนาคมทั่วโลกสะดวกขึ้นส่งผลให้เกิดภาวะความใกล้ชิดกันมากขึ้นและเพิ่มความสัมพันธ์ทางสังคมมากขึ้นตามมา (ยุคติ มุกดาวิจิตร, 2564, น. 320-323) เกิดข่าวสารทางเลือกที่หลากหลายในหลายช่องทางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองมากขึ้นและทำให้พวกเขากลายเป็นผู้บริโภคข่าวสารทางการเมืองรุ่นเยาว์ (young cosmopolitans) ที่มีพัฒนาการกลายเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมืองด้วยตนเอง (political actors) ตามมาในที่สุด

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนในรุ่นนี้จะเริ่มต้นที่การใช้สื่อสังคมสมัยใหม่ที่มีลักษณะสื่อสารทางตรง (citizen-to citizen) ในการรณรงค์ต่าง ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ (Sloam & Henn, 2018) จากหนังสือเรื่อง *Generational Gaps in Political Media Use and Civic Engagement* ที่เขียนโดย Kim Andersen, Jakob Ohme, Camilla Bjaroe, Mats Joe Bordacconi, Erik Albaek, และ Claes de Vreese (Andersen et al., 2020) ได้ระบุว่าคนรุ่นเยาว์ที่มีอายุตั้งแต่ 10-18 ปี (adolescents) เป็นพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) ที่มีความสามารถในการมีส่วนร่วมใน

สังคมออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ทางการเมืองเป็นสิ่งที่คุณจะได้รับรู้ในสังคมออนไลน์ทุกวันเป็นปกติ จากการสำรวจเยาวชนใน 14 ประเทศทั่วโลกพบว่า คนรุ่นเยาว์ที่มีอายุ 18-24 ปี มีแนวโน้มที่จะพูดคุยแลกเปลี่ยนทางการเมืองในสังคมออนไลน์มากกว่าคนวัยผู้ใหญ่

ตัวอย่างเช่น ปรากฏการณ์ Fridays For Future ที่เกิดขึ้นในปี 2562 กลายเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับหลายล้านคนทั่วโลกในเรื่องภาวะโลกร้อน หรือปรากฏการณ์ในการสนับสนุนการประท้วงในสหรัฐอเมริกาด้วยการติดแฮชแท็ก #BlackLivesmatter ได้ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในประเด็นนี้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วด้วยสาเหตุการเสียชีวิตของ George Floyd ในปี 2564 ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดกระแสการประท้วง Black Live Matter Protest ทั่วโลกที่มีผู้เข้าร่วมการประท้วงจำนวนมากถึง 15-20 ล้านคนทั่วโลก (Andersen et al., 2020, pp. 4-8) การศึกษานี้กล่าวว่าปัจเจกบุคคลจะมีความเข้าใจทางการเมืองเบื้องต้นที่เป็นของตนเอง (self-perceptions of political understanding) ซึ่งจะส่งผลต่อการกระทำทางการเมือง และการรับรู้และความเข้าใจนี้จะโน้มนำสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามมา ในลักษณะที่ว่า “You act because you feel” ความเข้าใจการเมืองและมีทักษะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดจากข้อมูลทางโซเชียลมีเดียที่ก่อให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ นั้นเอง (Andersen et al., 2020, p. 68)

สำหรับผู้ที่เฉื่อยชาทางการเมือง (non-political activities) เกิดการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมา คนส่วนใหญ่ค้นพบวิธีใหม่ ๆ ในการแสดงจุดยืนทางการเมือง อาทิ การบอยคอตสินค้าที่เกิดจากพฤติกรรมส่วนบุคคลและกลายเป็นกระแสนิยมของพฤติกรรมโดยรวมที่ถือปฏิบัติกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ (new participatory actions) ที่เชื่อมโยงกับวิธีใหม่ ๆ ในการแสดงออกทางการเมือง อาทิ การแฮร์โพสต์ในโซเชียลมีเดีย การสวมใส่สายรัดข้อมือ การสวมใส่เสื้อผ้าที่มีข้อความประเด็นทางการเมือง หรือการตั้งกลุ่มรับบริจาคเงินช่วยเหลือให้กับกลุ่มกิจกรรมทางการเมือง การเปลี่ยนรูปภาพใน profile ของโซเชียลมีเดียเพื่อส่งสัญญาณและแสดงออกถึงจุดยืนทางการเมือง (Anderson, et al., 2020, pp. 90-91) ซึ่งคนใน Generation z ส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกมากเมื่อบริโภคข่าวสารทางการเมืองซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกเขาตามมา นอกจากนี้พวกเขายังมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยแรงจูงใจ (politically motivated) จากโซเชียลมีเดียมากกว่าคนรุ่นก่อนมาก (Andersen, et. al., 2020, pp. 98-102)

4.1 การเมืองของอารมณ์และความรู้สึก (affective politics)

การศึกษาเรื่องของอารมณ์ในทางการเมืองเริ่มต้นจากการรัฐประหารเมื่อปี 2557 เมื่อคณะรัฐประหาร คสช. ให้ความสำคัญและเน้นเรื่องอารมณ์และความรู้สึกอย่างชัดเจนด้วยการประกาศให้ความสำคัญกับ “ความสุข” หรือต้องการ “คืนความสุข” ให้กับสังคมไทย ภายหลังจากการรัฐประหารทำให้เกิดกระแสต่อต้านการรัฐประหารด้วยการหยอกล้อทางอารมณ์ตอบโต้ตามมาที่ จันจิรา สมบัติพูนศิริ (2558) ได้ศึกษาวิธีการต่อต้านอำนาจแบบสันติวิธีด้วย

อารมณ์ขันภายหลังการใช้กำลังปราบปรามประชาชนเสื้อแดงเมื่อปี 2553 ที่มีผู้สูญเสียชีวิตจำนวน 94 คน บาดเจ็บไม่น้อยกว่า 1,400 คน (พวงทอง ภวัครพันธุ์, 2555, น. 15) จันจิราได้ศึกษากลุ่มวันอาทิตย์สีแดงที่ออกมาจัดกิจกรรม โดยมีการผนวกเอาวัฒนธรรมป๊อปและคิเลสโลแกนสัญลักษณ์ที่ได้รับความนิยมมาจัดกิจกรรมทางการเมืองเพื่อแสดงออกในการต่อต้านอำนาจรัฐบาลแบบสันติวิธีโดยมีอารมณ์ขันเป็นยุทธวิธีหลักเพื่อสร้างจินตนาการสำหรับการเปลี่ยนแปลงสังคม (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2558, น. 165-209) อย่างไรก็ตาม รัฐประหารในปี 2557 กลับสร้างภาวะอารมณ์ที่เต็มไปด้วยความหวาดหวั่นที่นำมาซึ่ง “ความกลัว” ขึ้นมาด้วย โดยที่นพพล อาษามาต (2559) ได้ศึกษากฎหมายอาญามาตรา 112 ว่าเป็นต้นเหตุของการสร้างสภาวะแห่งความกลัวก่อให้เกิดความหวาดกลัวและความหวาดหวั่นขึ้นโดยรัฐและสังคมตามมา เขาศึกษาการบังคับใช้กฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่เกิดขึ้นภายหลังการรัฐประหาร 22 พฤษภาคมที่ปรากฏว่ามีจำนวนคดีเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว อันเกิดจากการที่รัฐเน้นการควบคุมตรวจตราตรวจสอบที่ก่อให้เกิดสภาวะความกลัว (state terror) โดยมีพลเมืองเข้าไปทำหน้าที่ร่วมด้วย จนนำไปสู่สภาวะที่เรียกว่าการเซ็นเซอร์ตัวเอง (self-censorship) ตามมา (นพพล อาษามาต, 2559, น. 86-90)

ในเวลาต่อมา ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2563) ได้ศึกษาการชุมนุมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปี 2557 โดยชี้ให้เห็นว่าอารมณ์ความรู้สึกของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในช่วงชุมนุมถือเป็นการชุมนุมทางการเมืองที่เปลี่ยนโฉมหน้าการชุมนุมในสังคมไทยอย่างมาก โดยเฉพาะมีลักษณะคล้ายงานบันเทิงรื่นเริง สังสรรค์ การปราศรัยอภิปรายการเมืองบนเวทีสลับการแสดงดนตรีพร้อมทั้งมีอาหารเครื่องดื่ม จำหน่ายสินค้าสัญลักษณ์การชุมนุม ตั้งแต่ ผ้าพันคอ สายรัดข้อมือ ผ้าโพกศีรษะ ดีวีดี หนังสือ มีการถ่ายทอดทีวีตลอด 24 ชั่วโมง คล้ายรายการ Reality TV กลายเป็นสุนทรียศาสตร์ทางการเมือง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2563, น. 350) ในประเด็นนี้เขาได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์กับการเมืองว่าปรากฏชัดเจนนมากขึ้นในเวลาต่อมาเมื่อมีการนำนโยบายคืนความสุขของคณะรัฐประหาร คสช. มาปฏิบัติใช้เป็นเวลาถึงห้าปี แสดงให้เห็นว่าการเน้นเรื่องอารมณ์ความรู้สึกเป็นเรื่องสำคัญและเป็นเรื่องหลักที่จำเป็นในการให้ความหวังกับประชาชนผ่านการสร้างภาพลวงตา (fantasy) เพื่อให้คนไทยจำนวนหนึ่งอยู่ได้ด้วยความหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำพาออกจากความหดหู่ ซึมเศร้า สิ้นหวังกับการไร้ทางออกของความขัดแย้งในรอบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา แต่เมื่อภายหลังการเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562 กลับกลายเป็น “ความหวังอันโหดร้าย” เมื่อเกิดอารมณ์ที่ไม่พอใจกับการจัดการเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใสของ กกต. เกิดสภาวะอารมณ์ที่ลึกลับขัดแย้งระหว่างความสุข ความทุกข์ ความหวังกับความผิดหวัง แทนที่ คสช. จะแก้ปัญหาความขัดแย้ง กลับกลายเป็นคู่ขัดแย้งเสียเอง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2563, น. 406)

ความรู้สึกมีความหวัง เริ่มเกิดขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 ที่ประกาศใช้ในช่วงแรก ๆ นำมาซึ่งความหวังไปพร้อม ๆ กับการต้องการการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

คนรุ่นใหม่ที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นความหวังของการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศทางการเมือง จากจำนวนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกที่มีจำนวนมากพอที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงได้อย่างน่าพอใจ ประกอบกับเกิดการตื่นตัวของคนรุ่นใหม่ที่มีสูงมาก ตลอดจนมีพรรคการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่เสนอตัวเป็นทางเลือกให้กับคนรุ่นใหม่อีกด้วย ดังนั้น คนรุ่นใหม่จึงมีความหวังและมองเห็นหนทางสู่ความเปลี่ยนแปลงการเมืองไปสู่รูปแบบใหม่ ตามที่ต้องการมีความเป็นไปได้ แต่เมื่อผลการเลือกตั้งเสร็จสิ้นลง แม้ว่าผลการเลือกตั้งจะสร้างความหวังต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยชัยชนะที่เกินคาดของพรรคอนาคตใหม่ที่เน้นภาพการเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่เสริมพลังความเชื่อมั่นในพลังของการเปลี่ยนแปลง (engine of change) ของคนรุ่นใหม่ที่เชื่อว่า 1 เสียงของพวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เขาคาดหวังได้ แต่ทว่าภายในเวลาไม่ถึง 1 ปี หลังจากการเลือกตั้ง พรรคอนาคตใหม่ก็ถูกตัดสินให้ยุบพรรคสร้างความไม่พอใจให้พวกเขาอย่างยิ่ง ทำให้เกิดการชุมนุมในมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั่วประเทศตามมา (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 191-192)

อารมณ์ความรู้สึกของคนรุ่นใหม่เหล่านี้เรียกได้ว่าเป็นความหวังที่เจ็บปวด พวกเขาเริ่มชุมนุมจนมีจำนวนมากขึ้นตามลำดับในปี 2563 ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร กล่าวว่าการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกและอารมณ์ (affective politics) จะส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองตามมา เช่น กรณีกลุ่มคณะกรรมกรประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (กปปส.) ก็แสดงให้เห็นว่าเหตุผลมีบทบาทน้อยกว่าอารมณ์ความรู้สึก กรณี พ.ร.บ. นิรโทษกรรมที่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ผ่านร่าง พ.ร.บ. อย่างรวดเร็วก็นำสู่การสร้างอารมณ์ร่วมของผู้ชุมนุมเป็นอย่างมาก ดังนั้น การศึกษาการเมืองของอารมณ์จึงมีความน่าสนใจและจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทย

อาจกล่าวได้ว่าสภาวะปกติของคนรุ่นใหม่ที่อยู่ในโซเชียลมีเดียล้วนเต็มไปด้วยการปลุกเร้าทางอารมณ์ในชีวิตประจำวันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะสื่อมีเดียนั้นถือได้ว่าเป็นตัวปลุกเร้าความรู้สึก (affect generators) และสร้างกฎเกณฑ์ทางความรู้สึก (feeling rules) (Lünenborg & Maier, 2018, p. 1) เมื่อโซเชียลมีเดียมีอิทธิพลมากขึ้นความสนใจศึกษาอารมณ์และความรู้สึกก็เริ่มตามมาตั้งแต่ปี 2533 เป็นต้นมา เรียกได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนของการหันมาศึกษาเรื่องของอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการศึกษาความรู้สึกที่ถูกผลิตผ่านสื่อสังคมสมัยใหม่ที่มีการสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเต็มไปด้วยการปลุกเร้าทางอารมณ์และความรู้สึก (affect generators) (Lünenborg & Maier, 2018, p. 1)

Lünenborg and Maier (2018) ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมในกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อมีเดียกับความรู้สึกและอารมณ์พบว่า จุดหันเหมาศึกษาเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกในกระบวนการสื่อสารถือเป็นจุดหักเหที่สำคัญทางวิชาการที่เรียกว่า “affective turn” ด้วยการหันมาให้ความสำคัญกับการศึกษาการไหลเวียนของอารมณ์ความรู้สึกที่ส่งผ่านภายใต้การสื่อสาร (affective flows) ได้มีการนิยามความหมายของ คำว่า affect ว่าหมายถึงสภาวะอารมณ์ที่

ส่งผ่านการสื่อสารและส่งผลกระทบต่อตัวตนของผู้คน โดยที่ affect จะมีความหมายต่างจาก emotion ตรงที่ affect เป็นสภาวะอารมณ์ที่เป็นผลกระทบที่เกิดจากสภาวะทางสังคมที่สื่อสารไหลเวียนในสังคม ส่วน emotion เป็นสภาวะอารมณ์ด้านจิตใจโดยตรง Boler and Davis (2018) เชื่อว่าการศึกษารองรับของอารมณ์และความรู้สึกจะช่วยให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความจริงในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันได้ดี โดยเฉพาะ “ความจริงที่เกิดขึ้นภายหลัง” (post-truth) ที่ เป็นความจริงที่ถูกสร้างขึ้นจากสภาวะอารมณ์ที่ไหลเวียนจากการสื่อสาร ความจริงที่เกิดขึ้นตามมาภายหลังจากชุดความจริงแรกมักจะถูกปฏิเสธมีเดีย กล่าวคือ เป็นความจริงที่เกิดจากสภาวะการไหลเวียนหรือส่งผ่านทางอารมณ์ความรู้สึก (affective flow) ภายใต้การส่งผ่านอารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้จะทำให้เกิด ความคิด ความเชื่อที่สร้างร่วมกัน กลายเป็นความจริงชุดใหม่ ๆ ตามมาภายหลังความจริงชุดแรก โดยมีอารมณ์เป็นหัวใจสำคัญของการเมืองในสื่อโซเชียลปัจจุบัน (Boler & Davis, 2018, p. 75) การทำความเข้าใจการสื่อสารของดิจิทัลมีเดียปัจจุบันจึงจำเป็นต้องเข้าใจเครือข่ายของอารมณ์ความรู้สึกหรือ “networked subject” และการสะท้อนกลับของกระแสอารมณ์ความรู้สึก (affective feedback loop) โดยเฉพาะการแชร์หรือกระแสมือชอบ หรือ “Like” ที่กลายเป็นความรู้สึกที่เชื่อมต่อกันได้ง่ายในปัจจุบัน (Boler & Davis, 2018, pp. 82-84) การศึกษาเรื่องของอารมณ์ได้ถูกละเลยโดยนักสังคมศาสตร์ด้วยการกีดกัน อารมณ์ออกจากเหตุผลที่เริ่มตั้งแต่ Max Weber เป็นต้นมา แต่อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาการศึกษาเรื่องของอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อาทิ ศึกษาเรื่องของความโกรธ (anger) ความกลัว (fear) ความรังเกียจ (disgust) หรือความรัก (love) กลายเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการศึกษาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในเครือข่ายอารมณ์ความรู้สึกร่วมที่เป็นจุดตั้งต้น (affective bounds) ของขบวนการทางการเมือง อาทิ ขบวนการที่ก่อตัวจากความรู้สึกถึงความอยุติธรรม (injustice frame) สู่การสร้างเครือข่ายทางสังคม (social networks) การพัฒนาอารมณ์ร่วมที่นำมาสู่การสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน (collective identity) จนนำมาสู่การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและพัฒนาไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวในสังคมในเวลาต่อมา การเริ่มต้นศึกษาจากพื้นฐานของความรู้สึกร่วมกันเป็นจุดตั้งต้นถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง (Goodwin et. al., 2001, pp. 7-9) โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ถือได้ว่าเป็นตัวกลางที่มีส่วนสร้างความรู้สึกร่วมได้ตลอดเวลา และทำให้บางครั้งเกิดชุดความจริงภายใต้สภาวะอารมณ์ที่หลากหลายจนกลายเป็น “ข่าวปลอม” หรือ fake news ตามมานั่นเอง

4.2 โครงสร้างความรู้สึก (Structure of feeling)

เกษียร เตชะพีระ กล่าวถึงปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของนักเรียน นักศึกษาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปี 2563 ว่าประเด็นใจกลางที่มีนัยสำคัญภายใต้การต่อสู้คือการเกิด “สำนึกใหม่” ของความเป็นชาติไทย” ซึ่งสำนึกใหม่นี้สำหรับเขาได้อ้างอิงความคิดของเรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams) ในเรื่อง “โครงสร้างความรู้สึกใหม่” (a new structure of feeling) ของคนในรุ่นนี้ที่แสดงออกถึงจิตใจที่เป็นเจ้าของชาติ (civic nationalism) ที่แตกต่างจากความเป็นชาติแบบเดิม

โครงสร้างความรู้สึกลึกซึ้งนี้มุ่งบรรยายสำนึกจริงที่ประสบ รู้สึกกันอยู่ในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ณ ช่วงจังหวะเฉพาะเจาะจงในประวัติศาสตร์ หรือในประสบการณ์ของคนรุ่นหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะ เป็นเรื่องของความรู้สึกมากกว่าความคิด และเสนอสนองค่านิยมที่สื่อสารถึงกันโดยพื้นที่ที่ควรศึกษา โครงสร้างความรู้สึกลึกซึ้งในปัจจุบันจะอยู่ที่ไซเชียมลิมเดียม (เก็ชเยร เตชะพีระ, 2564) กลุ่มคนรุ่นใหม่จะสร้างอัตลักษณ์ที่ไม่ได้นิยามด้วยสายสัมพันธ์ครอบครัวเพียงอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น การที่เขาแต่งกายตามแฟชั่นก็เพื่อต้องการให้ถูกมองว่ามีอิสระและพึ่งพาตนเองได้ ความชอบด้านแฟชั่นเป็นอัตลักษณ์ที่ได้รับอิทธิพลจากเพื่อน วัยรุ่นส่วนใหญ่จะถูกควบคุมด้วยมิตรภาพ ความสำคัญของเพื่อนมีผลต่อพัฒนาการทางสังคม ศีลธรรม จรรยา การพัฒนามิตรภาพเป็นองค์ประกอบหลักของกระบวนการเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ เพื่อนมอบสิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่ คำแนะนำ แรงสนับสนุน ความบันเทิง และสายสัมพันธ์ที่ช่วยต่อสู้ความโดดเดี่ยว เพื่อนจะช่วยให้อายุรุ่นก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ (บอยด์ ดานาห์, 2561, น. 38-39)

พวกเขามีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะในสังคม เพราะอยากเป็นส่วนหนึ่งของโลกกว้าง ด้วยการสานสัมพันธ์กับผู้อื่นเนื่องจากมีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง เครือข่ายดิจิทัลจึงมีลักษณะแตกต่างจากพื้นที่สาธารณะดั้งเดิมอยู่ 4 ประการคือ 1) ความยืดหยุ่นและการคงอยู่เป็นเวลานานในโลกออนไลน์ 2) การมองเห็นได้ หมายถึง การมีผู้ที่เป็นประจักษ์หรือเข้าชมเป็นประจักษ์พยาน 3) การแพร่กระจายสะดวกมากขึ้นในการแชร์เนื้อหา และสุดท้ายสามารถสืบค้นได้หมายความว่าในเครือข่ายความสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลจะสามารถแชร์ หรือค้นพบเนื้อหาได้โดยง่ายมากขึ้น ดังนั้นเนื้อหาที่แชร์ไว้บนไซเชียมลิมเดียมจะคงอยู่เป็นเวลานาน และเนื้อหาเหล่านั้นก็จะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้เกิดการแชร์ในวงกว้างตามมา และจะเพิ่มการมองเห็นมากขึ้น หรือการจะเข้าถึงเนื้อหาที่เป็นไปได้กว้างขวางและสะดวกในการตัดลอกหรือส่งต่อในเวลารวดเร็ว ซึ่งก่อให้เกิดพลังในการระดมผู้คนในทางการเมืองได้ง่ายขึ้น (บอยด์ ดานาห์, 2561, น. 28-32)

4.3 วัฒนธรรมไอดอลและแฟนด้อมกับการตื่นตัวทางการเมือง

ในอีกทางหนึ่ง สำหรับกลุ่มวัยรุ่นสมัยใหม่ในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคือการกลายเป็นส่วนหนึ่งของผู้บริโภควัฒนธรรมโดยเฉพาะเรื่องของวัฒนธรรมกระแสนิยม (popular culture) หรือวัฒนธรรมสื่อบันเทิงเกาหลี (K-pop culture) ภายใต้วัฒนธรรมการบริโภคทั้งสองอย่างนี้เรียกได้ว่าตกอยู่ภายใต้เศรษฐกิจเชิงอารมณ์ (affective economics) (อัมพร จิรัฐติกร, 2563, น. 28-29) เศรษฐกิจเชิงอารมณ์ เป็นการศึกษาการสร้างความรู้สึกลึกซึ้งเชื่อมโยงของผู้คนเป็นสำคัญเพราะความรู้สึกที่ถูกสร้างขึ้นจะก่อให้เกิดการมีวัฒนธรรมร่วมกัน ที่นำไปสู่การสร้างปฏิสัมพันธ์โดยเฉพาะการสร้างตัวตนของแฟนคลับที่บริโภคสื่อบันเทิง (อัมพร จิรัฐติกร, 2563, น. 13) ในสภาวะสมัยใหม่ได้สร้างจินตภาพทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกันผ่านการบริโภคสร้างความรู้สึกร่วมกัน (อัมพร จิรัฐติกร, 2563, น. 18) ในฐานะผู้ชมหรือผู้บริโภค ที่บางครั้งไม่ใช่แค่เพียงผู้ชมเพียงอย่างเดียวแต่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมด้วยกัน มีความรู้สึกเชื่อมโยง

กับสมาชิกคนอื่น ๆ ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่แบ่งปันความรู้ แบ่งปันทรัพยากรร่วมกัน มีการจัดการความรู้ร่วมกัน (อัมพร จิรัฐติกร, 2563, น. 24-25)

Andini and Akhni (2021) งานของพวกเขา เรื่อง Exploring Youth Political Participation: K-Pop Fan Activism in Indonesia and Thailand ได้ศึกษากลุ่มเยาวชนที่เป็นแฟนคลับ (Fandom) ของศิลปินเกาหลี โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มแฟนคลับอินโดนีเซียและประเทศไทย ถึงแม้ว่าทั้งสองประเทศจะเป็นประเทศที่มีความแตกต่างทางการเมือง ภูมิศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม หรือบริบท และทั้งสองประเทศไม่ได้มีความเชื่อมโยงต่อกันและกันโดยปกติ แต่การเป็นแฟนคลับกลุ่มศิลปินเกาหลีด้วยกันได้ทำให้เกิดความเชื่อมโยงกันเองภายในสังคมและก่อให้เกิดกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อสังคมร่วมกันตามมา เช่น รวมตัวกันปฏิเสธกฎหมายที่เป็นที่ถกเถียงในสังคม หรือการรวบรวมทรัพยากรงบประมาณเพื่อแสดงออกทางการเมือง ในบทความดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงบริบท ฐานะ ชนชั้น และปัจจัยที่เหล่าแฟนคลับสามารถเชื่อมโยงกันเองภายในสังคม กระทั่งการร่วมมือกันต่อต้านการบริหารงานที่ไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาล ดังนั้นการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมแฟนในทางการเมือง (politicized fandom) จะสามารถอธิบายถึงกระบวนการสร้างไอดอลทางการเมืองที่มาจากฐานความนิยมในกลุ่มของผู้สนับสนุนทางการเมือง

จากกระบวนการสร้างชื่อเสียง ความนิยมผ่านวิธีการที่คล้ายกับกลุ่มแฟนไอดอลในวงการบันเทิงหรือวงการกีฬาซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ การผลิต การบริโภค และชุมชนของผู้สนับสนุนและผู้แข่งขัน (Dean, 2017) Thomas et al. (2020) ได้เขียนบทความ #WhatHappeninginThailand: the Power dynamics of Thailand's digital activism ศึกษาการชุมนุมทางการเมืองผ่านแพลตฟอร์มทวิตเตอร์ที่เป็นที่นิยมอันดับสองในประเทศไทย 23.5% เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองตั้งแต่ปี 2553 แล้วในช่วงของการต่อสู้ระหว่างเสื้อเหลืองและเสื้อแดง โดยเฉพาะเริ่มจากเฟซบุ๊กและทวิตเตอร์กลายเป็นพื้นที่เข้าถึงข้อมูลและการพูดคุยทางการเมือง หรือการรณรงค์เพื่อต่อสู้กับคู่ตรงข้าม แม้แต่การรัฐประหารในปี 2557 ก็มีการใช้เฟซบุ๊กหรือทวิตเตอร์เป็นแพลตฟอร์มในการออกประกาศคำสั่งคณะรัฐประหารออนไลน์ เครือข่ายที่สำคัญและมีพลังในการเคลื่อนไหวออนไลน์ในเวลาต่อมาคือ เครือข่ายของแฟนด้อมเกาหลี (Thomas et al., 2020, pp. 17-18) ในช่วงก่อนหน้านี้เหล่าแฟนคลับศิลปินเกาหลีในสหรัฐได้ระดมทุนทางโซเชียลมีเดียเพื่อสนับสนุนขบวนการต่อสู้การเหยียดผิว หรือ Black Lives Matter มาก่อนแล้ว ความชื่นชอบในศิลปินเกาหลีในสังคมไทยอยู่คู่กับเยาวชนไทยมานานในการชุมนุมในครั้งนี้ได้มีการฉีกกำลังสนับสนุนการชุมนุมที่สะท้อนความคับข้องใจของคนรุ่นใหม่ (“คณะราษฎร 2563: แฟนคลับศิลปินเกาหลีฉีกกำลัง,” 2020) พวกเขามีความกระตือรือร้นในการสนับสนุนประชาธิปไตยที่ชัดเจนและมีรูปธรรม โดยเฉพาะปรากฏในรูปของจำนวนเงินผ่านการบริจาค ที่เรียกว่า “ท่อน้ำเลี้ยง” ที่เป็นมิติหนึ่ง

ของกลุ่มแฟนคลับศิลปินเกาหลีที่ใช้พลังความเป็นกลุ่มก้อนในการสนับสนุนประชาธิปไตยและแสดงจุดยืนของตนเอง

#แบนดาราสลิม แชชแท็กนี้มีความหมายทางการเมืองกล่าวคือ โดยปกติแฟนคลับจะมีความคาดหวังและต้องการเห็นศิลปินที่ชื่นชอบหรือเรียกกันในหมู่แฟนคลับว่า “ไอดอล” ที่ถือว่าเป็นต้นแบบหรือผู้ที่พวกเขายอมรับเป็นแบบอย่าง ศิลปินเหล่านี้จะใช้พื้นที่สังคมออนไลน์เป็นพื้นที่การประกอบสร้างตัวตนให้ได้รับความนิยมและเมื่อเป็นที่นิยมมีคนติดตามจะเกิดกลุ่มแฟนคลับตามมา ซึ่งปัจจุบันพวกเขาได้สร้างวัฒนธรรมร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ ของกระแสวัฒนธรรมประชานิยม (pop culture) ที่สนองความต้องการสุนทรีย์ทางอารมณ์ร่วมกับความพึงพอใจ เป็นการผลิตวัฒนธรรมแห่งความพอใจและวัฒนธรรมร่วมที่เกิดขึ้นโดยปกติในการรวมกลุ่มของแฟนคลับและมีกิจกรรมที่จัดขึ้นอยู่เสมอ ๆ คือการบริจาคและการระดมทุนหรือลงแรงช่วยกันผลักดันทำสิ่งต่าง ๆ ในนามของแฟนคลับ สำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ตั้งตัวทางการเมือง Phoborist (2020) ได้เขียนบทความ “The 2020 Student Uprising in Thailand: A Dynamic Network of Dissent” ศึกษาเครือข่ายนักเรียน นักศึกษา ในการชุมนุมในปี 2563 ที่มีลักษณะการชุมนุมของเครือข่ายหลากหลาย (multiplicities of resistance) พบว่าทวิตเตอร์ที่เคยเป็นแพลตฟอร์มของความบันเทิงของวัยรุ่น ในการติดตามนักแสดงหรือนักอวธรวัฒนธรรมป๊อปที่ชื่นชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยมียอดผู้สมัครทวิตเตอร์สูงถึง 7.11 ล้าน ซึ่งสูงในอันดับที่ 11 ของโลกได้กลายเป็นสื่อที่เชื่อมโยงการชุมนุม “แฟลชม็อบ” ที่เชื่อมโยงผ่านการทวิตในเครือข่ายความสนใจที่ตรงกันจนเกิดแฮชแท็ก จำนวนมากทางการเมือง

Ganjakhundee (2020) ได้กล่าวถึง แฟลชม็อบว่าเกิดขึ้นครั้งแรกในปี 2003 โดยนักข่าวชื่อ Bill Wasik ที่นำการรวมตัวในที่สาธารณะเพื่อกิจกรรมทางการเมืองที่เน้นการกระจายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยเทคนิคนี้ได้ถูกนำมาใช้และกลายเป็นที่นิยมในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อครั้งการชุมนุมปี 2557 ที่มีนักกิจกรรมการเมืองจำนวน 4 คนจัดกิจกรรมการอ่านหนังสือของจอร์จ ออร์เวลล์ เรื่อง “1984” เพื่อต่อต้านการรัฐประหารของทหารในครั้งนั้น และต่อมาเมื่อมีคำสั่งรัฐบาลประกาศห้ามรวมตัวในที่สาธารณะเกิน 5 คน แฟลชม็อบก็ถูกนำมาใช้อีกครั้งเมื่อนายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ถูกตัดสิทธิทางการเมือง การชุมนุมของกลุ่มคนรุ่นใหม่จึงแตกต่างจากกลุ่มเสื้อเหลืองเสื้อแดงก่อนหน้านี้ด้วยเทคนิคการชุมนุมที่ไร้แกนนำองค์กรจัดการและเป็นการรวมตัวของเครือข่ายหลายกลุ่ม อาทิ กลุ่มแฟนคลับของศิลปินเกาหลีที่ได้รับการบริจาคสนับสนุนการชุมนุมก็มาจากบรรดาแฟนคลับของหลาย ๆ วง เช่น Girls' Generation, Super junior Exo และ BTS (Ganjakhundee, 2020, 4) Waiwitlikhit (2020) ได้ศึกษาเรื่อง The Next Generation?: A Comparison between Thailand's 1973 Protests and Thailand's 2020 Protests อธิบายถึงปัจจัยความแตกต่างระหว่างการเคลื่อนไหวในปี 2516 และ 2563 โดยเปรียบเทียบสถานะเศรษฐกิจ การศึกษา และความทันสมัย เขาอธิบายถึงความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวในปี 2516 ว่ามีปัจจัยที่สำคัญคืออะไร มีสัญลักษณ์

ความหมายอย่างไร ภายใต้บริบทอะไร และเพราะเหตุใดการเคลื่อนไหวในลักษณะเช่นนี้ จึงหมดไปและได้ศึกษาเปรียบเทียบกับการเคลื่อนไหวในช่วงปี 2563 โดยเสนอว่าการใช้ โซเชียลมีเดียและแฮชแท็กเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองและทำให้ การชุมนุมแตกต่างจากปี 2516 นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญอีกประการ คือ การตั้งคำถามกับสถาบัน อนุรักษ์นิยมหรือสถาบันกษัตริย์ ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่คนรุ่นปี 2563 มีบริบทและการต่อสู้ทางการเมืองแตกต่างจากปี 2516 กนกรัตน์ เลิศชูสกุล (Lertchoosakul, 2021) ได้ศึกษาเรื่อง The white ribbon movement: High school students in the 2020 Thai youth protests พบว่า ความขัดแย้งและปัญหาทางการเมืองที่สังคมไทยที่เผชิญอยู่ส่งผลให้ นักเรียนในวัยมัธยมได้แสดงออกโดยการเข้าร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ อาทิ การผูกโบว์ขาว การวิ่งแฮมทาโร่ หรือการชูสามนิ้วขณะที่โรงเรียนบรรเลงเพลงชาติ ทั้งนี้ การชุมนุมของนักเรียนมัธยมดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกันทั่วประเทศ ทั้งโรงเรียนต่างจังหวัดและ โรงเรียนในเมืองหลวง มีการเรียกร้องให้มีการแก้ปัญหานักเรียนมัธยม เกิดการตั้งคำถามกับ คำสอน กฏระเบียบความเข้มงวดภายในโรงเรียน เกิดการตั้งคำถามกับการบริหารของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และประเด็นต่าง ๆ ในสังคม อาทิ การจำกัดการแสดงความคิดเห็น ทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำทางสังคม หรืออำนาจที่มองไม่เห็น การชุมนุมเคลื่อนไหวของ นักเรียนมัธยมดังกล่าว มีจุดหมายเดียวกับการเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สนับสนุนข้อเรียกร้องที่ต้องการให้มีการยุบสภา แก้รัฐธรรมนูญ และการลาออกของนายกรัฐมนตรี และเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์

Sinpeng (2021) ศึกษาเรื่อง Hashtag activism: social media and the #FreeYouth protests in Thailand พบว่า เมื่อรัฐบาลต้องการจำกัดการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองทำให้ การสื่อสารทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยหันมาใช้ การสื่อสารที่เกิดขึ้นในสังคมออนไลน์มากขึ้น โดยเกิดการเชื่อมโยงผู้สนใจตกเถียงปัญหาเชิง โครงสร้างเข้าด้วยกัน เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การบริหารที่ไม่เหมาะสม หรือปัญหาด้าน การศึกษาและการบริหาร เกิดปรากฏการณ์ที่มีบุคคลที่ไม่อยู่ในโครงสร้างรัฐเข้ามามีอำนาจ ตัดสินใจ โดยการ Hashtag เชื่อมโยงต่อกัน กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่รัฐไม่สามารถปิดกั้นได้ กระทั่งนำไปสู่การเคลื่อนไหวของคนรุ่นใหม่ที่มีความต้องการชัดเจนในการต่อต้านรัฐบาลไทย ในช่วงปี 2563 จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นและการศึกษาแนวคิดที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับ โครงสร้างความรู้สึกรวมทั้ง การเมืองของอารมณ์ วัฒนธรรมของแฟนคลับความบันเทิง สามารถนำมา สร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาต้นแบบทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ หรือไอดอลทางการเมือง ได้ดังต่อไปนี้ กล่าวคือกลุ่มคนรุ่นใหม่ล้วนเติบโตมาในสภาวะแวดล้อมในยุคที่มีการพัฒนา เทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตประจำวัน ชีวิตพวกเขาเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายทางโซเชียลมีเดีย ตลอดเวลา ทำให้ชีวิตประจำวันมีเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเกี่ยวข้องตลอดเวลา ประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับสภาวะของอารมณ์ (affective politics) ทำให้คนรุ่นใหม่มี

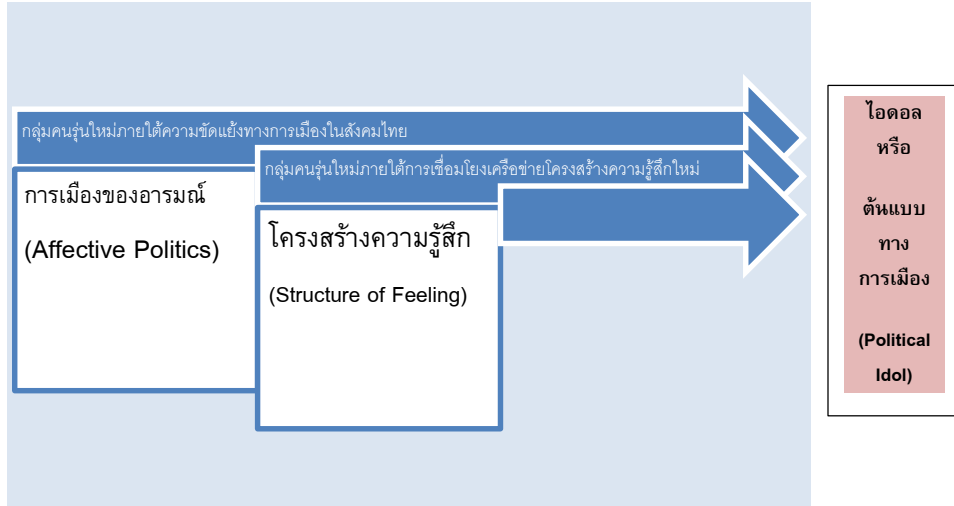
โครงสร้างความรู้สึกที่เป็นของตัวเองและแตกต่างจากคนอื่น (structure of feeling) ประกอบกับวัฒนธรรมการบริโภควัฒนธรรมสมัยนิยม และการเป็นแฟนคลับ ทำให้วิถีชีวิตเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองในชีวิตประจำวัน การคุ้นเคยกับวัฒนธรรมการเห็นต้นแบบที่เรียกว่าไอดอล (idol)

งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการค้นหาว่าคนรุ่นใหม่เหล่านี้ถึงต้นแบบทางการเมืองในลักษณะใด โดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาตามแผนภาพด้านล่างนี้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้ขอนิยามความหมายของคำว่า “ไอดอล” (idol) ว่ามาจากคำว่า idol + icon (Model) และต้องการสื่อความหมายถึง บุคคลหนึ่ง ๆ ที่มีการกระทำเป็นแบบอย่างและโดดเด่น สามารถเชื่อมโยงกับสังคมหรือกลุ่มคนในสังคมหมู่มาก อาจจะเป็นบุคคลที่มาจากอาชีพนักแสดง นักร้อง ที่นำมาสู่การมีผู้ติดตามที่มีสมาชิกติดตามภายในกลุ่ม หรือมีกลุ่มสนับสนุนที่เฉพาะ มีสมาชิกติดตามความเคลื่อนไหวให้การสนับสนุนส่งเสริมและสื่อสารกันระหว่างตัวไอดอลและผู้ติดตาม ไอดอล (idol) ในที่นี้จะมีความแตกต่างกับ Role model (ต้นแบบ) ในลักษณะที่ว่า Role model คือการยึดถือเป็นแบบอย่างสำหรับการทำงาน หรือเป็นต้นแบบในการปฏิบัติตน แต่ไอดอลไม่จำเป็นต้องเป็นต้นแบบที่ต้องปฏิบัติตาม เพียงแต่ต้องการให้ทำหน้าที่แทนในทางการเมือง ต้นแบบในลักษณะนี้อาจจะเน้นความนิยมชมชอบหรือไม่ก็ขึ้นกับแต่ละกรณี บางครั้งอาจจะไม่ได้มุ่งเน้นที่ความชื่นชอบเท่านั้น การเป็นไอดอลจะต้องเปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีต้นแบบ (role model) ที่มีลักษณะสมบูรณ์แบบและเน้นการยึดเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

ดังนั้น การพยายามค้นหาต้นแบบในลักษณะ “ไอดอลทางการเมือง” จึงเป็นการหาต้นแบบทางการเมืองที่เป็นไปได้และเหมาะสมที่สามารถเป็นตัวแทนของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ มากที่สุดโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ สำหรับนิยามของ “คนรุ่นใหม่” ที่งานวิจัยต้องการศึกษาคือผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วง 16-23 ปี เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่เรียกว่า Generation z กล่าวคือ คนในรุ่นนี้ยังคงมองอนาคตในเชิงบวกและเชื่อว่าคนในรุ่นนี้สามารถเอาชนะและเผชิญความเปลี่ยนแปลงได้ด้วยวิธีการไปเลือกตั้ง การช่วยเหลือสังคม หรือการทำงานเพื่อสังคมในลักษณะไม่หวังผลกำไร (Echelon, 2021) ส่วนในงานวิจัยนี้สนใจศึกษาคนรุ่นใหม่ตั้งแต่อายุ 16-23 ปี เพราะคนในช่วงอายุนี้อาศัยในระดับมัธยมปลายและในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งค้นพบว่าในปี 2563 คนทั้งสองกลุ่มได้เข้าร่วมชุมนุมและแสดงออกทางการเมืองสูง ทั้งในระดับมัธยมปลายและระดับมหาวิทยาลัย คนในช่วงอายุนี้อมีส่วนร่วมในการชุมนุมทางการเมืองในปี 2562-2563 อย่างชัดเจน เป็นกลุ่มที่มีการแสดงออกทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ (iLaw, 2565)

แผนภาพที่ 1

กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นแนวทางในการทำวิจัย โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัย ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือเริ่มต้นจากการวิจัยเอกสาร (documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (focus group) ดังนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสารในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจ การเกิดขึ้นและก่อรูปความคิดของต้นแบบทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน แหล่งข้อมูล ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทุกประเภท ตั้งแต่ ตำรา หนังสือ บทความวารสาร บทความหนังสือพิมพ์ บทความออนไลน์ ฯลฯ รวมถึงสื่ออื่น ๆ เช่น คลิป วิดีโอ คลิปสัมภาษณ์นักวิชาการ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) มีการสัมภาษณ์กลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีบทบาท อยู่ในสถาบันทางการเมืองทั้ง สถาบันทางการเมืองทางการเมือง เช่น พรรคการเมือง หรือกลุ่ม กิจกรรมการเมืองต่าง ๆ โดยเก็บข้อมูลเฉพาะตัวบุคคล เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลทุกคนเป็นการสุ่ม แบบเฉพาะเจาะจง (การเจาะจงสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มนี้ เนื่องจากมีคนรุ่นใหม่บางส่วนที่เคยเป็นนักกิจกรรมทางการเมืองมาก่อนและเลือกที่จะต่อสู้ทางการเมืองด้วยการเป็นนักการเมือง เข้าสู่พรรคการเมืองเพื่อให้สิ่งที่มีความมุ่งหวังทางการเมืองบรรลุผลสำเร็จในระบบการเมือง)

การสนทนากลุ่ม (focus Group) จัดให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงสนทนาแบบกลุ่ม เพื่อสร้างแรงบันดาลใจหรือกระบวนการในการสร้างตัวตนต้นแบบทางการเมือง (political identity achievement) ร่วมกัน (ภายใต้การสนทนากลุ่ม มีการนัดหมายล่วงหน้า ส่งประเด็นคำถามล่วงหน้า การสนทนาที่เกิดขึ้นภายใต้การสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมสนทนาจะไม่ทราบว่าจะต้องสนทนากับใคร ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโคโรนาไวรัส ทำให้การสนทนาจำเป็นต้องใช้ program zoom ทำให้การเข้ามาร่วมพูดคุยเป็นไปตามธรรมชาติ และไม่สามารถชี้หน้าการสนทนาได้) มีรายละเอียด ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) กรณีนักเรียน-นักศึกษาจะต้องอายุ 16–23 ปี โดยมีสถานศึกษาในจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือ (เนื่องจากในปี 2563 เป็นพื้นที่ที่มีการชุมนุมมากเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพฯ) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย นักเรียน จำนวน 30 คน จากโรงเรียนมัธยมปลายรัฐบาล และโรงเรียนมัธยมปลายเอกชน ทั้งในและนอกเขตเมือง

นักศึกษา 15 คน ประกอบไปด้วยนักศึกษาที่มีความสนใจทางการเมืองจากมหาวิทยาลัยในภาคเหนือตอนบน

ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการและศิษษาวิจัยในหัวข้อคนรุ่นใหม่ จำนวน 6 คน

นักการเมืองหรือนักบริหารด้านการศึกษา จำนวน 3 คน

ผู้ปกครอง จำนวน 7 คน

6. ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้บริหารการศึกษา และนักวิชาการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลได้สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกต่อระบบการเมืองปัจจุบันแตกต่างกันไปตามรุ่นคนที่สามารถแสดงผลโดยเปรียบเทียบตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1

แสดงผลโครงสร้างความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลตารางแสดงความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างจาก นักเรียน, นักศึกษา, ผู้ปกครอง, ผู้บริหารและนักวิชาการ ในเขตอำเภอเมืองในจังหวัดภาคเหนือตอนบน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	โครงสร้างความรู้สึก
นักเรียน	มีความหวังและต้องการผู้นำที่มีความคิดหัวก้าวหน้า
นักศึกษา	ต้องการผู้ที่เข้ามาแก้ไขสถานการณ์บ้านเมือง หรือเข้าไ้ปัญหาของประชาชน
ผู้ปกครอง ผู้บริหาร นักวิชาการ	วิตกกังวลต่ออำนาจรัฐที่ใช้ควบคุมการแสดงออกทางความคิดของคนรุ่นใหม่

หมายเหตุ. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้บริหารการศึกษา และนักวิชาการ

จากตารางจะพบว่าโครงสร้างอารมณ์ความรู้สึกของแต่ละรุ่นคนที่มียุทธศาสตร์การเมือง มีลักษณะที่แตกต่างกันไป

กลุ่มนักเรียน จะเป็นกลุ่มที่มีความรู้สึกต่อระบบการเมืองในลักษณะที่มีความหวังและต้องการผู้ที่มีความคิดก้าวหน้าเพื่อจะนำพาการเปลี่ยนแปลงต่อระบบการเมืองต่อไป โครงสร้างอารมณ์เป็นไปในเชิงบวกต่อระบบมีความหวังและต้องการการเปลี่ยนแปลง

กลุ่มนักศึกษาจะไม่มีโครงสร้างทางอารมณ์ที่เป็นบวกหรือลบแต่เป็นความต้องการที่จะแก้ปัญหาด้วยความต้องการคนที่เข้าใจปัญหา และแก้ไขปัญหา

กลุ่มผู้ใหญ่จะมีความวิตกกังวล ต่ออนาคตสังคมไทย โดยเฉพาะกังวลต่อการที่รัฐใช้อำนาจควบคุมความคิดและการแสดงออก

จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกในแต่ละกลุ่มได้นำเสนอต้นแบบทางการเมืองตามความหมายของตนในลักษณะต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ บุคคลที่สร้างแรงบันดาลใจหรือก่อให้เกิดแรงบันดาลใจทางการเมือง (political passion) ซึ่งมี 2 รูปแบบคือ 1) รูปแบบที่เป็นนามธรรม และกลายเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้บุคคลกระทำหรือสร้างสรรค์กิจกรรมโครงการทางการเมืองที่จะแก้ปัญหาทางการเมืองหรือสร้างความเข้มแข็งของสังคมพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยต่าง ๆ ตามมา 2) รูปแบบที่เป็นรูปธรรม อาทิ การเป็นต้นแบบของการกระทำอุดมการณ์ที่มีความชัดเจน ซึ่งสังคมในปัจจุบันต้องการมองหาสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน

ไอดอลทางการเมืองจึงมีอยู่ในหลายระดับ เช่น ระดับเล็ก ระดับชุมชน ระดับโรงเรียน หรือไอดอลในระดับนามธรรม ในเชิงอุดมคติหรืออุดมการณ์ ไอดอลในลักษณะนี้คือผู้ที่ต้องมีอุดมการณ์ มีเป้าหมายชัดเจน มีบทบาทในการผลักดันความคิดของตนต่อสังคม หรือเป็นผู้ที่ต่อสู้หรือตั้งคำถามกับประเด็นต่าง ๆ ในสังคมเพื่อให้คนในสังคมเข้าร่วมถกเถียงกันในทางปัญญาต่อปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างของไอดอลทางการเมือง ที่มีการระบุและกล่าวถึง เช่น ปรีดี พนมยงค์ จิตร ภูมิศักดิ์ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล หรือธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ และไอดอลทางการเมืองในปัจจุบันไม่ใช่แค่การยกย่อง นับถือ บูชา ไม่ได้ตั้งคำถาม แต่ในทางตรงข้าม การเป็นไอดอลในปัจจุบัน คนรุ่นใหม่จะตั้งคำถาม วิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ กล่าวคือไอดอลปัจจุบัน มักจะเป็นปัญญาชน เป็นนักปฏิวัติ และนักปฏิบัติที่มีส่วนร่วมสร้างสังคมให้ดีขึ้น ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบ focus group ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้บริหารการศึกษานักวิชาการ และนักการเมือง สามารถสรุปคุณลักษณะของไอดอลทางการเมืองที่ทุกกลุ่มเห็นว่าเป็นคุณสมบัติที่พวกเขาต้องการและมีความสำคัญมากที่สุด คือ

- 1) เข้าใจปัญหาทางการเมือง เข้าใจปัญหาในระบบการเมืองอย่างแท้จริง
- 2) เข้าใจประชาชน รับฟังเสียงประชาชน เคารพยอมรับสิทธิประชาชน รับฟังความเห็นต่างทางการเมือง
- 3) มีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถ

สำหรับปัญหาที่สำคัญในการเมืองไทยที่ทุกกลุ่มระบุให้ความสำคัญแตกต่างกันไป กลุ่มนักเรียนและนักศึกษาเห็นว่าปัญหาเรื่องการศึกษาเป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข และกลุ่มนักเรียนยังสะท้อนปัญหาในเชิงโครงสร้างที่สำคัญไว้ 3 ประเด็น คือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาด้านสาธารณสุขโดยเฉพาะการปัญหาเรื่องโรคระบาดไวรัสโควิด 19 นอกจากนี้ ปัญหาทางการเมืองที่ทั้งนักเรียนและกลุ่มผู้ใหญ่ให้ความสำคัญตรงกันคือ เรื่องการใช้อำนาจรัฐซึ่งมี ปัญหาในแง่ที่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มและพวกพ้อง รวมทั้งปัญหาการใช้อำนาจควบคุม ความคิดและการแสดงออก

7. อภิปรายผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของสื่อสมัยใหม่เริ่มเติบโตในเมืองไทยตั้งแต่ปลายปี 2550 และปี 2563 สื่อสิ่งพิมพ์รุ่นใหม่ (printed media) อุปกรณ์สื่อสารรวมทั้งสังคมออนไลน์ (social media) ได้เจริญรุดหน้าและสภาวะการเกิดดิสรปต์ครั้งใหญ่ก่อให้เกิดสภาวะที่เรียกว่า การเมืองแห่งอารมณ์ (affective politics) ที่สภาพความจริงในสังคมถูกทำลายและเกิดความหมายใหม่ได้ตลอดเวลา ในสภาวะที่เรียกว่าการเมือง “หลังความจริง” (post-truth) ที่เกิดความจริงชุดต่าง ๆ ตามมา ตามสภาวะอารมณ์ อารมณ์และความรู้สึกจึงเป็นองค์ประกอบหลัก (politics and emotion) และเป็นตัวกำกับความจริงที่ตามมาในลักษณะต่าง ๆ (Boler & Davis, 2018, p. 75) อินเทอร์เน็ต และสังคมออนไลน์มีความสำคัญในฐานะกลไกที่ผลักดันและสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวทางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ทวิตเตอร์ก็เป็นแพลตฟอร์มที่เปิดพื้นที่สาธารณะในการส่งข้อมูลที่สืบค้นได้ง่าย ทำให้ปัญหาทางการเมือง และปัญหารัฐบาลกลายเป็นสิ่งที่แชร์และพบเห็นในชีวิตประจำวัน เครือข่ายดิจิทัล จึงทำให้คนรุ่นใหม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ชุมชนกว้างใหญ่เชื่อมโยงผ่านชุมชนจินตกรรมร่วมกัน ส่งข่าวสารข้อความที่แชร์ คัดลอก ส่งต่อได้ง่ายและสะดวกเป็นการเชื่อมต่อที่ทรงพลังและแพร่กระจายข่าวสารที่รวดเร็ว (บอยด์ ดานาร์, 2561, น. 20-29) ความรู้สึก เช่น ความโกรธ ความกลัว ความรังเกียจ ความรักเป็นอารมณ์และความรู้สึกที่กลายเป็นพื้นฐานทางความคิด และกิจกรรมทางการเมือง (Goodwin et al., 2001, p. 1, 9) คนรุ่นใหม่ที่อยู่กับสภาวะสื่อสังคมสมัยใหม่และสื่อออนไลน์ที่อารมณ์ความรู้สึกส่งผลต่อความคิดเห็นต่อระบบการเมือง การเรียนรู้สภาพปัญหาการเมืองในสภาวะปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันปกติของพวกเขา การพยายามค้นหาต้นแบบทางการเมือง เพื่อขจัดความขัดแย้งทางการเมืองในเบื้องต้น ควรที่จะต้องเข้าใจและรู้ความต้องการ และแสวงหาต้นแบบทางการเมืองที่พวกเขาต้องการอย่างแท้จริง งานวิจัยชิ้นนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อต้องการหาต้นแบบทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ หรือ “ไอดอลทางการเมือง” ที่สื่อถึงต้นแบบที่ไม่เป็นอุดมคติเกินไปและมีนัยของความเป็นที่นิยมที่ตนเองมีส่วนเลือก (ส่วนหนึ่งของการเป็นไอดอลต้องมาจากการให้คะแนนหรือโหวต) ที่คล้ายคลึง

กับผู้นำทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มักจะมาจกผลคะแนนเลือกสูงสุด การวิจัยนี้จึงตั้งต้นจากการให้ผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มนิยาม “ไอดอลทางการเมือง” ของแต่ละกลุ่มตามความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งข้อค้นพบที่น่าสนใจ มีดังนี้

ประเด็นแรกคือ การเป็นไอดอลทางการเมือง ต้องเป็นที่ยอมรับและส่งผลต่อสังคมในวงกว้าง หมายความว่าทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต้องการความเป็นไอดอลทางการเมืองที่เป็นที่ยอมรับที่จะคล้ายกับกรโหวตให้คะแนนของไอดอลที่ผู้ชมมีส่วนในการคัดเลือก ซึ่งกระบวนการนี้ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในตัวผู้นำอย่างแท้จริง “ไอดอล” เกิดขึ้นจากเวทีที่เปิดโอกาสให้ทั้งผู้ชมมีส่วนในการสร้างตัวตนศิลปิน ดังนั้นศิลปินจะได้รับการตัดสินจากจำนวนผู้ชมที่โหวตหรือเลือก เป็นเวทีที่ตัวตนศิลปินจะถูกสร้างร่วมกันระหว่างศิลปินและผู้ชม (authentic self) (Zwaan & Bruin, 2012, p. 115) ความนิยมหรือ popular จะเป็นเกณฑ์ตัดสินการใช้คำ “ไอดอล” สำหรับคนรุ่นใหม่หมายความว่าต้องได้รับความนิยม และประชาชนมีส่วนในการเลือกตัวตนผู้นำที่คล้ายเวทีสร้างไอดอล ซึ่งหลักการในลักษณะนี้คือ หลักในการคัดเลือกตัวแทนในระบบประชาธิปไตยที่ใช้เกณฑ์เสียงส่วนใหญ่เป็นตัวตัดสินนั่นเอง (popularity) (Jenni & Matti, 2019) คำว่า “ไอดอล” จึงมีนัยของการส่งอิทธิพลต่อคนในวงกว้างหรือปัจจุบันเรียกว่า “influencer” ซึ่งเป็นผลกระทบที่ตามมาจากความนิยมในตัวตนของไอดอล จากการวิจัยผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มล้วนแล้วแต่ต้องการสื่อสารว่าไอดอลทางการเมือง คือผู้ที่เป็นที่นิยมและส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้างเป็นอันดับแรก

ประเด็นที่สอง การที่คนรุ่นใหม่ตกอยู่ภายใต้สภาวะทางอารมณ์ที่วิตกกังวลของความสับสนและความขัดแย้งทางการเมือง การเมืองแห่งความหวัง และการอยู่กับความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างไปจากเดิม ทำให้ต้องแสวงหาความสุขและความรู้สึกมั่นคงในอนาคต ดังนั้นไอดอลทางการเมืองจึงต้องเป็นผู้ที่สร้างความหวังและแรงจูงใจ การเป็นผู้นำทางด้านอารมณ์ความรู้สึกในทางบวกหรือมีความหวัง จากความบอบช้ำทางความรู้สึกและอารมณ์มาอย่างยาวนานทั้งในเรื่องของความรุนแรง ที่เกิดจากการรัฐประหาร การใช้กำลังปราบปรามประชาชน ความขัดแย้ง หรือความกลัวที่เกิดจากการใช้กฎหมายปราบปรามและควบคุมประชาชน ทำให้ความต้องการต้นแบบทางการเมืองที่จะนำพาออกไปสู่สภาวะอารมณ์แห่งความหวังและสร้างแรงบันดาลใจ จึงเป็นที่ต้องการ ซึ่งไอดอลที่จะเป็นความหวังได้ต้องมีความรู้ความสามารถเข้าใจปัญหาทางการเมือง เข้าใจประชาชน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เรื่องของความรู้สึกเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้น เมื่อพรรคอนาคตใหม่ได้นำเสนอ “การเมืองแห่งความหวัง” และการฉายภาพอนาคตที่ชัดเจน จึงทำให้ได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งจากคนรุ่นใหม่กลุ่มหลาย ด้วยการเติมเต็มความหวังและพลังบวกให้กับคนรุ่นใหม่เหล่านี้ ประกอบกับการหาทางออกทางการเมืองสำหรับพรรคการเมืองโดยเฉพาะพรรคอนาคตใหม่ได้นำเสนอทางออกที่เป็นไปได้ไม่เลื่อนลอย โดยเฉพาะนำเสนอทางแก้ปัญหาการเมืองผ่านระบบการเมืองที่มีจริง มีนโยบายที่จับต้องได้

ถือว่าเป็นเรื่องที่สร้างความมั่นใจให้คนรุ่นใหม่มีความหวังที่จะเห็นความเป็นไปได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับความเป็นตัวตนของชนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ที่มีสถานภาพครอบครัวที่มั่นคง โดยเฉพาะด้านการเงินมาก ทำให้รู้สึกว่าจะสามารถมั่นใจในการเป็นต้นแบบทางการเมืองที่เหมาะสมโดยไม่ต้องกังวลในความขัดสนและสามารถทำงานทางการเมืองได้ราบรื่น

ประเด็นสุดท้าย ความเป็นไอดอลทางการเมืองคือจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และมีความรู้ความสามารถและสร้างการเปลี่ยนแปลง การที่การเมืองไทยเกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์โครงสร้างที่ซ้ำเติมความไม่มั่นคงในชีวิต ประกอบกับการเผชิญความขัดแย้งทั้ง สื่อเหลือง สื่อแดงมาตั้งแต่ปี 2548-2557 การถกเถียงและการโต้แย้งทางการเมืองในครอบครัวกลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ (กนกรัตน์ เลิศชูสกุล, 2564, น. 106-7) ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่เหล่านี้ต้องการการเปลี่ยนแปลง ผู้ให้ข้อมูลรุ่นใหม่เน้นในเรื่องความต้องการการเปลี่ยนแปลง หรือนำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดกับการเมืองไทยเป็นเหตุผลสำคัญ พวกเขาได้รับการขนานนามว่าเป็นกลุ่ม DIY (Do it Yourself) (Talmon, 2019) หมายความว่าเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง ดังนั้น ต้นแบบทางการเมืองที่พวกเขาต้องการจึงต้องเป็นผู้นำซึ่งการเปลี่ยนแปลง หรือแม้กระทั่งล่าสุดที่กลุ่มคนรุ่นใหม่เข้าสู่ชุมชนทางการเมืองและเรียกร้องการปฏิรูปสถาบันต่าง ๆ ก็อยู่บนฐานของการลุกขึ้นมาเคลื่อนไหวด้วยตนเอง และที่สำคัญไอดอลทางการเมืองไม่ใช่คนที่จะอยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์หรือปราศจากการตรวจสอบ

ในส่วนของโครงสร้างความรู้สึกพบว่าในกลุ่มคนแต่ละรุ่นจะมีโครงสร้างความรู้สึกที่แตกต่างกันไป ซึ่งตรงกับข้อเสนอของ Raymond Williams ที่เสนอว่า การศึกษากระบวนการประชาธิปไตยต้องใช้ระยะเวลายาวนานในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็น “long revolution” และความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นในกระบวนการทางวัฒนธรรมซึ่งกระบวนการนี้จะเกิดจากประสบการณ์และปฏิบัติการซึ่งคนแต่ละรุ่นจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป (pattern of generation) ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร (Williams, 1989, pp. ix-xii) ในเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกของแต่ละรุ่นคนถือว่ามีโครงสร้าง (structure) เป็นวัฒนธรรมมองคร่วมแห่งยุคสมัย (culture of period) ที่เกิดขึ้นในกระบวนการสื่อสารทางสังคม (recorded communication) โดยเฉพาะในหมู่วรุ่นคนใหม่ ๆ จะมีโครงสร้างความรู้สึกของตนเองที่สนองตอบหรือเป็นปฏิกิริยากับสังคมในยุคสมัยของตน โดยเฉพาะจะมีความรู้สึกที่ชัดเจนแตกต่างจากคนรุ่นอื่น ๆ เกิดขึ้นและนำไปสู่โครงสร้างความรู้สึกใหม่ (new structure of feeling) (Williams, 1961; Williams, 1989, p. 53) ดังนั้น การเกิดโครงสร้างความรู้สึกในรูปแบบใหม่เป็นสิ่งที่เกิดจากประสบการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่นำสู่การก่อตัวของโครงสร้างความรู้สึกต่อระบบการเมืองแตกต่างไปจากคนรุ่นก่อนหน้านี้ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างของโครงสร้างความรู้สึกที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ

ตามรุ่นคน ดังนี้ สำหรับนักเรียนโครงสร้างความรู้สึกคือ มีความหวังและต้องการการเปลี่ยนแปลง มีพลังที่จะก้าวไปข้างหน้า

กลุ่มวัยรุ่นหรือนักศึกษาจะรู้สึกต้องการผู้ที่เข้าใจปัญหาเข้ามาแก้ปัญหา ในขณะที่คนรุ่นผู้ใหญ่จะมีความวิตกกังวลต่อสภาพการเมืองปัจจุบันที่มองว่าการใช้อำนาจรัฐที่ปิดกั้นอาจจะนำสู่ปัญหาตามมาในอนาคต การทำความเข้าใจโครงสร้างความรู้สึกของคนรุ่นใหม่จะช่วยให้เข้าใจเหตุผลในการต่อสู้หรือชุมนุมทางการเมืองว่าพวกเขาแล้วแต่มีความหวังที่ต้องการเห็นระบบการเมืองเปลี่ยนแปลงตามแนวทางที่สอดคล้องกับปรากฏการณ์สมัยใหม่ ไม่ใช่การแสดงออกทางอารมณ์ที่ปราศจากเหตุผล นอกจากนี้ยังมุ่งหวังแสวงหาต้นแบบทางการเมืองที่มีความรู้ความสามารถและเข้าใจปัญหาการเมืองไทยที่เผชิญอยู่ ดังนั้น การทำความเข้าใจโครงสร้างความรู้สึกของพวกเขาที่อยู่ภายใต้การเมืองแห่งอารมณ์จะทำให้เข้าใจการแสดงออกของพวกเขาที่ไม่ใช่การระบายอารมณ์โดยปราศจากเหตุผล แต่เกิดจากการมีความหวังและต้องการแสวงหาทางออกให้ระบบการเมืองในเชิงบวก

การนำเสนอต้นแบบทางการเมืองในลักษณะที่ประกอบด้วยคุณลักษณะการเป็นผู้สร้างความหวังและพลังบวกในทางการเมือง 2) เป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลง (change agent) และ 3) เข้าใจปัญหาและมีข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม มีความรู้ความสามารถ รับฟังและเข้าใจประชาชน ตลอดจนยอมรับแตกต่างทางความคิด สามารถส่งอิทธิพลทางความคิดในวงกว้าง เพราะเหตุใดต้นแบบทางการเมืองนี้จึงเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ต้องการ เหตุผลคือ พวกเขาต้องอยู่ในระบบการเมืองที่เสมือนมีรัฐธรรมนูญ มีรัฐบาลบริหารประเทศ แต่ระบบการเมืองยังไม่อาจเรียกได้ว่ามีเสรีภาพและประชาธิปไตยที่แท้จริง รัฐบาลยังคงบังคับใช้กฎหมายที่ลิดรอนสิทธิ เสรีภาพประชาชน การบริหารงานของรัฐบาลมักจะมีลักษณะบริหารงานตามกระบวนการของระบบราชการ ประกอบกับรัฐบาลได้ใช้เวลาบริหารงานมาอย่างยาวนานกว่า 7 ปี แต่ยังไม่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงอะไรที่ชัดเจน การบริหารงานไม่เปิดโอกาสต่อการใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหา แนวทางการบริหารงานก็ถูกกำหนดโดยยุทธศาสตร์ชาติที่ไม่ยืดหยุ่นและอยู่บนความคิดเรื่องเสถียรภาพและความมั่นคงเป็นหลัก จนทำให้ไม่สามารถเห็นความสามารถของผู้บริหารงานในรัฐบาลในระบบการเมืองว่ามีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ทำให้คนรุ่นใหม่ต้องการหาทางออกสำหรับการแก้ปัญหาทางการเมืองด้วยการแสวงหาต้นแบบทาง

การเมืองที่มีคุณลักษณะข้างต้นโดยเฉพาะการเป็นผู้ในการเปลี่ยนแปลงและสร้างความหวังกับอนาคตที่ดี ในขณะที่เดียวกันการประสบความสำเร็จของพรรคอนาคตใหม่อาจจะเกิดจากการที่พรรคอนาคตใหม่มีสมาชิกพรรคและผู้บริหาร ผู้นำพรรคที่อยู่ในชุดโครงสร้างความรู้สึกเดียวกันกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้พรรคได้รับการเลือกตั้ง ไม่ใช่เพราะความบังเอิญหรือการตลาดทางการเมือง ทำให้ความคาดหวังทางการเมืองสอดคล้องและมีความเป็นไปได้ทางเดียวกัน และการจะปรับเปลี่ยนการรับรู้ของคนที่ย่าง generation หรือ

การรับรู้ของสังคมต่อมโนภาพความคาดหวังของคนรุ่นใหม่ คงต้องใช้เวลาและให้โอกาสคนรุ่นใหม่ได้สื่อสารต่อสังคมผ่านพื้นที่สาธารณะหรือการแสดงออกทางการเมืองอย่างเต็มที่ โดยที่สังคมจะต้องเปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่เพื่อเป็นช่องทางที่ทำให้ความเห็น ความคาดหวังของพวกเขาปรากฏ トラบิตที่ไม่มีอคติว่าความคิดของคนรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์หรือเต็มไปด้วยอารมณ์ การสื่อสารและทำความเข้าใจในความมุ่งหวังทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ย่อมเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน เนื่องจากการเลือกตั้งในปี 2562 เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งส่นปันส่วน หรือ MMA ที่ต้องการให้เกิดการผสมผสานระหว่างเสียงที่เลือกพรรคกับการเป็นตัวแทนของพื้นที่ ทำให้ผลการเลือกตั้งไม่อาจถือว่าเป็นการสะท้อนความรู้สึกของผู้ไปใช้สิทธิได้เท่ากับการเลือกแบบแยกการลงคะแนนแบบปาร์ตี้ลิสต์ จากผลการเลือกตั้งเมื่อปี 2562 พบว่าพรรคอนาคตใหม่สามารถได้ที่นั่งในสภาจำนวนมาก ทั้งที่เป็นพรรคการเมืองที่เพิ่งก่อตั้ง โดยเฉพาะผลคะแนนที่มาจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ สืบเนื่องจากประเด็นในเรื่องของการที่พรรคอนาคตใหม่สามารถเป็นไอดอลทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ได้ดี สามารถเป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ด้วยการนำเสนอสิ่งที่ตรงกับอารมณ์ความรู้สึกของคนรุ่นใหม่ในเรื่องของความหวังและการเปลี่ยนแปลง พรรคอนาคตใหม่ได้มุ่งเน้นเรื่อง “การเมืองแห่งความหวังและการเปลี่ยนแปลง” โดยเฉพาะพรรคอนาคตใหม่เชื่อมั่นว่าความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีกว่าต้องมาถึงสักวันขอเพียงมีความหวังมุ่งมั่นทางความคิดเพื่อเปลี่ยนแปลงและกำหนด “อนาคตใหม่” (ปิยะบุตร แสงกนกกุล, 2562, น. 10) หรือที่ธนธรร จรุงเรืองกิจ กล่าวไว้ว่า “ต้องทำให้ทุกคนเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนธรรมดา ทำให้การปฏิบัติเป็นเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวันและเป็นการเมืองแห่งความหวัง (ธนธรร จรุงเรืองกิจ, 2565, น. 6) หรือพรรคก้าวไกลที่นำโดย พิธา ลิ้มเจริญรัตน์ ก็มีลักษณะสอดคล้องกับโครงสร้างความรู้สึกใหม่ของคนรุ่นใหม่ เขาได้กล่าวว่า “จิตสำนึกแห่งยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ควรที่จะต้องแสวงหาฉันทามติใหม่ของสังคม” (พิธา ลิ้มเจริญรัตน์, 2564, น. 22) โครงสร้างความรู้สึกใหม่ที่ไอดอลทางการเมืองควรต้องคำนึงถึงคือ ต้องทำให้ระบบการเมืองมีความหวังและเกิดการเปลี่ยนแปลง

8. สรุปผลการวิจัย

การที่คนรุ่นใหม่มีความตื่นตัวทางการเมืองและมีความต้องการทางการเมืองที่แตกต่างจากคนรุ่นอื่น ๆ ในสังคมปัจจุบัน ทำให้จำเป็นต้องทำความเข้าใจกับคนรุ่นใหม่เหล่านี้เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งทางการเมือง งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการค้นหาว่า ต้นแบบทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในปัจจุบันว่า มีลักษณะอย่างไร ความเป็น “ไอดอลทางการเมือง” ของคนรุ่นใหม่แตกต่างจากการแสวงหาต้นแบบอุดมคติทางการเมืองแต่มีตัวตนที่ผู้ชมหรือผู้ติดตามหรือผู้เลือกเป็นตัวแทนมีส่วนร่วมด้วย ผลการวิจัยมีข้อค้นพบ 2 ประการคือ

8.1 โครงสร้างความรู้สึกรู้สึกมีส่วนสำคัญและมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองคนรุ่นใหม่ คือ การมีความหวังและต้องการผู้นำที่มีความคิดหัวก้าวหน้า คนรุ่นใหม่รู้สึกต้องการผู้ที่จะเข้ามาแก้ไขสถานการณ์บ้านเมือง หรือเข้าใจปัญหาของประชาชน ในขณะที่คนรุ่นก่อนหน้าพวกเขากลับกังวลใจต่ออนาคตสังคมไทยเนื่องจากอำนาจรัฐควบคุมการแสดงออกทางความคิดของกลุ่มคนรุ่นใหม่มากเกินไป ตลอดจนไม่เปิดรับฟังความคิดของพวกเขา

8.2 การจะเป็นไอดอลทางการเมืองของคนรุ่นใหม่จะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ 1) เป็นผู้สร้างความหวังและพลังบวกในทางการเมือง 2) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (change agent) และ 3) เข้าใจปัญหาและมีข้อเสนอที่เป็นรูปธรรม เป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาทางการเมือง รับฟังเสียงและความเห็นที่แตกต่าง และที่สำคัญคือ มีภาวะผู้นำและความรู้ความสามารถรวมทั้งสามารถส่งอิทธิพลทางความคิดและกิจกรรมทางการเมืองในวงกว้างในลักษณะ political influencer

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ปัจจัยการเป็นไอดอลทางการเมือง (political idol) ของคนรุ่นใหม่ควรมีกระบวนการทำให้ผู้สนับสนุนคนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกสรรผู้นำทางการเมือง อาจจะเป็นรูปแบบของ primary vote เพราะการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะช่วยให้พวกเขาสามารถสร้างผลกระทบทางการเมืองด้วยตนเอง หรือได้เลือกผู้นำด้วยตนเอง

9.2 โครงสร้างความรู้สึกรู้สึก (structure of feeling) มีส่วนสำคัญในระบบการเมือง โครงสร้างความรู้สึกรู้สึกของแต่ละรุ่นคนมีความสำคัญในการกำหนดทัศนคติและความคิดเห็นทางสังคมและการเมือง ดังนั้นควรมีกระบวนการทำให้คนแต่ละรุ่นเข้าใจโครงสร้างความรู้สึกรู้สึกที่แตกต่างของแต่ละรุ่นคนเพื่อความเข้าใจ และลดความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง

9.3 ควรนำโจทย์วิจัยนี้ไปปรับใช้ในพื้นที่อื่นนอกเหนือจากพื้นที่ภาคเหนือเพื่อแสวงหาดนแบบทางการเมืองจากคนรุ่นใหม่ในพื้นที่อื่นและเปรียบเทียบกับมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากผลวิจัยที่มาจากพื้นที่ศึกษาจากภาคเหนือ เช่น ในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นพื้นที่ที่มีการชุมนุมทางการเมืองสูง และในการเลือกตั้งปี 2562 พรรคอนาคตใหม่ไม่เป็นที่นิยมและปรากฏว่าในการเลือกตั้งปี 2566 กลับมีความนิยมในพรรคก้าวไกลที่สานต่อเจตนารมณ์จากพรรคอนาคตใหม่ กลับได้รับความนิยมแบบถล่มทลายชนะเลือกตั้งในเกือบทุกเขตเลือกตั้ง

เอกสารอ้างอิง/References

- เกษียร เตชะพีระ. (2564). การเมืองวัฒนธรรม วิเคราะห์ประเมินมีอบราษฎรเยาวรุ่น. *มติชน สดสัปดาห์*. https://www.matichonweekly.com/column/article_355246
- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. (2564). *สงครามเย็น(ใน) ระหว่าง ไบร์ชว*. มติชน.
- คณะราษฎร 2563: แพนคลัสศิลปินเกาหลีผ่นักกำลังขับเคลื่อนการประท้วงของเยาวชนไทย. (5 พฤศจิกายน 2563). *BBC News ไทย*. <https://www.bbc.com/thai/international-54794129>
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, พิมลพรรณ นิตย่นรา, และ ณิชฌิชา ลอยฟ้า. (2565). *คนวัยแรงงานคาดหวังและเตรียมตัวอย่างไรเพื่อชีวิตในวัยสูงอายุ*. มหาวิทยาลัยมหิดล, สถาบันวิจัยประชากรและสังคม.
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2558). *หัวร่อต่ออำนาจ อารมณ์ขันและการประท้วงด้วยสันติวิธี*. มติชน.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2563). *สังคมศาสตร์ทางเลือก*. วิทยาศาสตร์.
- ณัฐพล ใจจริง. (2565). *ราษฎรปฏิวัติ*. มติชน.
- เทวฤทธิ์ มณีฉาย. (2564). ชาวทวิตเตอร์เริ่มเขย่าการเมืองได้อย่างไร? พลัง “ตึงเกาหลี” นำกลัวแค่ไหน?. *ประชาไท*. <https://prachatai.com/journal/2021/01/91178>
- ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ. (2565). *คิดไปข้างหน้า*. มูลนิธิคณะก้าวหน้า.
- นพพล อาษามาส. (2559). มาตรา 112 การเมืองของความกลัวและการสร้างความหวาดหวั่น โดยรัฐและสังคม: กรณีศึกษาก่อนรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557. *ฟ้าเดียวกัน*, 14(1), 85-114.
- บอยด์ ดานาห์. (2561). *เข้าใจโลกใหม่ของวัยรุ่นรุ่นใหม่*. บุ๊คสเคป.
- บุศรินทร์ แปะณะ, อานนท์ ชวาลาวัฒน์, ณัฏพร นามเมือง, ยิงชีพ อัสมานนท์, ธนพร กิรติสมิต, และ เผ่าชี ล่าเต๊ะ. (2561). *เมื่อถึงเวลาดอกไม้จะบาน*. Mob Data Thailand.
- ปิยะบุตร แสงกนกกุล. (2562). *การเมืองแห่งความหวัง*. ภาพพิมพ์.
- พริษฐ์ วัชรสินธุ์. (2565). *ประชาธิปไตยไม่ใช่ฝัน*. ลูป.
- พวงทอง ภวัครพันธุ์. (2555). เสี่ยงจากเหยื่อ “ความจริงเพื่อความยุติธรรม”. ใน ชัยวัช ตุลาชน (บรรณาธิการ), *ความจริงเพื่อความยุติธรรม: เหตุการณ์และผลกระทบจากการสลายการชุมนุม เมษา-พฤษภา 53* (พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 10-23). ศูนย์ข้อมูลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุมกรณี เม.ย.-พ.ค. 53 (ศปช.).
- พิธา ลิ้มเจริญรัตน์. (2564). *วิถีก้าวไกล*. ภาพพิมพ์.
- โพลนิสิตจุฬา 1,266 ตัวอย่าง “อนาคตใหม่” ครองใจ อยากรู้ “ธนาธร-ชัชชาติ” เป็นนายก. (2562). *ประชาชาติธุรกิจ*. <https://www.prachachat.net/politics/news-302289>

- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2564). *วิวาทะมานุษยวิทยา: วิธีทฤษฎีและวิธีวิทยา*. สยามปริทัศน์
- รังสิมันต์ โรม. (2564). *เรียนประชาชนที่เคารพ*. ภาพพิมพ์.
- เลือกตั้ง 2562: เช็กชื่อ 51.4 ล้านคนตรวจสิทธิเลือกตั้ง. (1 มีนาคม 2562). *Thai PBS*.
<https://www.thaipbs.or.th/news/content/278084>
- ศิวัช ศรีโสภากุล. (2562). ปิตาภิวัตน์กับสังคมการเมืองไทยร่วมสมัย. ใน *จันทร์จรัส สมบัติพูนศิริ และ ประจักษ์ ก้องกีรติ (บรรณาธิการ), ระหว่างปริศนาและศรัทธา: ชัยวัฒน์ สถาอานันท์กับการเมืองมนุษย์ในศตวรรษที่ 21* (หน้า 219-248). สยามปฏิวัติ.
- ส่องแชนแท็ก “ฟาร์รักฟอ” มาจากไหน ทำไมต้องเป็น “ธนาธร”. (2562). *ผู้จัดการออนไลน์*.
<https://mgronline.com/onlinesection/detail/9620000014262>
- อรรถสิทธิ์ พานแก้ว และ ชุตติเดช เมธีชุตติกุล (2564). “OK Bloomer”: เสี่ยงสะท้อนจากเยาวชนไทย จากคูหาสู่การเคลื่อนไหว. *รัฐศาสตร์สาร*, 42(2), 37-68.
- อัมพร จิรัฐติกร. (2563). *รสนิยมและแฟนคลับละครไทยในอาเซียนและจีน: การตลาดและการเมืองเรื่องอารมณ์ในโลกออนไลน์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Andersen, K., Jakob. O., Bjarnoe C., Bordacconi M., Albaek E., & Vreese. C. (2020). *Generational gaps in political media use and civic engagement from baby boomer to generation z*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003111498>
- Andini, A. N., & Akhni, G. N. (2021). Exploring youth political participation: K-Pop fan activism in Indonesia and Thailand. *Global Focus*, 1(1), 38-55.
- Boler, M., & Davis, E. (2018). The affective politics of the “Post- truth” era: Feeling rules and networks subjectivity. *Emotions, Space, and society*, 27, 75-85.
- buubae. (19 กรกฎาคม 2564). *ไอดอลเพื่อชีวิต รวมวาทะจากไอดอลผู้คอลเอาทเพื่ออนาคต*. Mangozero. <https://www.mangozero.com/idol-callout/>
- CANDYCLOVER. (16 เมษายน 2560). *กระแส K-Pop ที่กำลังมีบทบาทจะก้าวข้ามวัฒนธรรมได้หรือไม่? พบกับ BTS และซีอีโอ ‘Hotman’ BANG จากสังกัด Big Hit ผู้กุมอเมริกา*.
<https://candylover.com/กระแส-k-pop-bts/>
- Cho, A., Byrne, J., & Pelter, Z. (2020). *Digital civic engagement by young people*. UNICEF. <https://www.unicef.org/globalinsight/reports/digital-civic-engagement-young-people>
- Dean, J. (2017). Politicizing fandom. *The British Journal of Political and International Relations*, 19(2), 408-424.
- Ganjakhundee, S. (2020). Youthquake evokes the 1932 revolution and shakes Thailand's establishment. *ISEAS Perspective*, 2020(127), 1-9.

- Goodwin, J., Jasper, J. M., & Polletta, F. (2001). *Passionate Politics*. The University of Chicago Press.
- Harnphattananusorn, S., & Puttitanun, T. (2021). Generation gap and its impact on economic growth. *Heliyon*, 7(6). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07160>
- iLaw. (29 มกราคม 2564). *In numbers: การชุมนุม 2563* [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/iLawClub/photos/a.10153394320770551/10164986648340551/?type=3>
- iLaw. (19 พฤษภาคม 2565). *การชุมนุมปี 2563 ปรึบตาแห่งความเปลี่ยนแปลง: พลังก่อตัวจากไหน พัฒนาการอย่างไร เราเจออะไรมาบ้าง*. <https://freedom.ilaw.or.th/node/1059>
- Lertchoosakul, K. (2021). The white ribbon movement: High school students in the 2020 Thai youth protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 206-218. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1883452>
- Lünenborg, M., & Maier, T. (2018). The turn to affect and emotion in media studies. *Media and Communication*, 6(3), 1-4. <https://doi.org/10.17645/mac.v6i3.1732>
- Henn M., Weinstein, M., & Dominic, W. (2002). Generation apart? Youth and political participation in British. *British Journal of Politics and International Relations*, 4(2), 167-192. <https://doi.org/10.1111/1467-856X.t01-1-00001>
- McCargo, D. (2021). Disruptors' dilemma? Thailand's 2020 Gen Z protests. *Critical Asian Studies*, 53(2), 175-191. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1876522>
- Phoborisut, P. (2020). *The 2020 Student Uprising in Thailand: A Dynamic Network of Dissent*. *ISEAS Perspective*, 2020(129), 1-10.
- Rachmawati, I. (2022). The magic of Kim Namjoon as a leader of BTS in conquering the American market. *RUBIKON: Journal of Transnational American Studies*, 9(2), 230-243. <https://doi.org/10.22146/rubikon.v9i2.75588>
- Sinpeng, A. (2021). Hashtag activism: Social media and the #FreeYouth protest in Thailand. *Critical Asian Studies*, 53(2), 192-205. <https://doi.org/10.1080/14672715.2021.1882866>
- Sloam, J., & Henn, M. (2018). *Youthquake 2017*. Palgrave Studies in Young People and Politics book series (PSYPP). https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-97469-9_2
- Talmon, G. (2019). Generation Z: What's next?. *Medical Science Educator*, 29(suppl 1), 9-11. <https://doi.org/10.1007/s40670-019-00796-0>

- Thomas, E., Beattie, T., & Zhang, A. (2020). *#WhatHappeninginThailand: The power dynamics of Thailand's digital activism*. Australian Strategic Policy (ASPI). <https://www.aspi.org.au/report/whatshappeninginthailand-power-dynamics-thailands-digital-activism>
- Waiwitlikhit, P. (2020). The Next Generation? a comparison between Thailand's 1973 protests and Thailand's 2020 protests. *International Journal of Humanities and Social Science*, 20(12), 16-25.
- Williams, R. (1961). *The long revolution*. Chatto & Windus.
- Williams, R. (1989). *Resources of hope: Culture, democracy, socialism*. Verso Books.
- Zwaan K., & Brain J. (2012). *Adapting idols: Authenticity, identity and performance in the global television*. Routledge.